

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ศึกษาความต้องการในการศึกษาต่อระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารจัดการ การศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้หลักการทฤษฎี ของการบริหาร จัดการหลายประการ เพื่อเป็นกรอบในการศึกษา ดังนี้

1. ทฤษฎีการจูงใจ

1.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (Maslow's Hierarchy of Needs)

1.2 ทฤษฎีสองปัจจัย (Two - Factor Theory)

1.3 ทฤษฎีให้ได้มาซึ่งความต้องการ (Acquired Need Theory)

1.4 ทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom (Vroom's Expectancy Theory)

2. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

2.1 ความหมายของหลักสูตร

2.2 การพัฒนาหลักสูตร

2.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

2.4 การประเมินหลักสูตร

3. มาตรฐานหลักสูตรระดับดุษฎีบัณฑิต และมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหาร

การศึกษา

3.1 มาตรฐานหลักสูตรระดับดุษฎีบัณฑิต

3.2 มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา

4. สาระโครงการหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีการจูงใจ

ผู้วิจัยได้รวบรวมหลักการทฤษฎีการจูงใจที่จะใช้ประกอบการศึกษา เพียงบางทฤษฎีที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (Maslow's Hierarchy of Needs)

Abraham Maslow (1943 ; อ้างถึงใน ทองใบ สุดชาติ, 2543) นักจิตวิทยาทางด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้เสนอกรอบความคิดเพื่ออธิบายถึงปัจจัยที่เป็นสิ่งจูงใจบุคคลให้เกิดแรงจูงใจที่จะทำงาน หรือ กระทำ กิจกรรมใดๆ มีอยู่ 5 ชั้น นักจิตวิทยารุ่นหลังได้ตั้งชื่อทฤษฎีนี้ว่า "ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Need)" (Stephen P.Robbins and D.A. Decenzo , 1998 and Ricky W. Griffin, 1998) มีสาระสำคัญ ดังนี้

1.1.1 ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) เป็นความต้องการในลำดับล่างสุดที่

มนุษย์จะต้องเสาะแสวงหา เพื่อให้ได้รับการตอบสนองในระดับที่เป็นที่พอใจในเบื้องต้น จึงจะเกิดแรงจูงใจในขั้นต่อไป ความต้องการทางกายภาพที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ประกอบด้วย อาหาร อากาศ และความต้องการทางเพศ เป็นความต้องการที่เมื่อได้รับการตอบสนองแล้วจะทำให้ร่างกายสามารถดำรงอยู่ได้

1.1.2 ความต้องการความปลอดภัย (Security Needs) เป็นความปลอดภัยทั้งในด้านกายภาพและด้านสภาพแวดล้อมทางอารมณ์ ตัวอย่างเช่น ความต้องการที่จะมีที่อยู่อาศัยและมีเสื้อผ้าสวมใส่ อีกทั้งจะต้องมีความปลอดภัยในมิติของความมั่นใจได้จะต้องไม่วิตกกังวลเรื่องรายได้และมีความมั่นคงในการทำงาน ความต้องการในขั้นนี้จะสร้างความพอใจในการทำงานโดยพนักงานมีโอกาสในการทำงานอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการปลดออกจากงาน (No Layoffs) มีระบบ ยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ (Grievance System) และมีระบบการจ่ายเงินประกันและประโยชน์เกื้อกูลเมื่อออกจากงาน (Insurance and Retirement Benefit Package)

1.1.3 ความต้องการเป็นเจ้าของ (Belongingness Needs) เป็นความต้องการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นความต้องการความรักความเสนหา รวมถึงการยอมรับจาก เพื่อนๆ ความต้องการในขั้นนี้ จะสร้างความพอใจให้บุคคลโดยการตอบสนองจากครอบครัวและสัมพันธ์ภาพกับชุมชน และรวมถึงมิตรภาพ (Friendship) ที่เกิดขึ้นในการทำงาน

1.2.4 ความต้องการการยอมรับ (Esteem Needs) เป็นความต้องการที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ ประการแรกเป็นความต้องการที่จะสร้างภาพพจน์ในทางบวกและ

แผนภาพที่ 2 ลำดับขั้นความต้องการของ Maslow
ที่มา: ปรับปรุงจาก Ricky W. Griffin (1998)

การนับถือตนเอง (Positive Self-image and Self-respect) และประการสุดท้ายเป็นความต้องการที่จะได้รับการยอมรับ (Recognition) และการนับถือจากผู้อื่น (Respect from Others)

1.1.5 ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization) เป็นความต้องการขั้นสูง สุดของมนุษย์ ที่จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกตระหนักถึงความสำเร็จของตนเอง ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและตลอดไป และเป็นทุกสิ่งทุกอย่างของมนุษย์ที่ต้องการไปให้ไกลที่สุด เป็นเรื่องยากมากที่ผู้บริหารจะต้องสนองได้อย่างเต็มที่

1.2 ทฤษฎีสองปัจจัย (Two - Factor Theory)

Frederick Herzberg (as cited in Richard L.Daft. 2000) เป็นผู้ริเริ่มค้นคว้า และพัฒนาทฤษฎีอื่นๆ ของการจูงใจ เรียกว่า ทฤษฎีสองปัจจัย(Two-Factor Theory) Herzberg ได้สัมภาษณ์พนักงานจำนวนร้อยคน ของคนงานในช่วงเวลาที่เมื่อพวกเขาได้รับแรงจูงใจในการทำงานที่สูง ในเวลาอื่นๆ เมื่อพวกเขาเกิดความ

แผนภาพที่ 3 อธิบายทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg

ที่มา : Richard L. Daft, Leadership (2002)

ไม่พอใจและไม่มีแรงจูงใจในการทำงาน เขาพบข้อแนะนำในสังคมของการทำงานที่ไม่มีความพอใจว่าเกิดความแตกต่างไปจากสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความสุข ล้วนเกิดจากอิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานสองปัจจัยด้วยกัน

ทฤษฎีสองปัจจัยแสดงให้เห็นดังภาพที่ 3 ตรงศูนย์กลางของสเกลเป็นตำแหน่ง ที่เป็นกลาง หมายความว่าคนงานไม่มีทั้งความสุขและความไม่พอใจคือไม่มีทั้งสองอย่าง Herzberg เชื่อว่าการแยกคนงานทั้งหมดออกเป็นสองส่วน เพื่อช่วยเหลือพฤติกรรมของคนงานในการปฏิบัติงาน ในส่วนที่หนึ่งเรียกว่า ปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene Factors) เป็นปัจจัยที่ทำให้มีหรือไม่มีความสุขในงาน เช่น สภาพเงื่อนไขในที่ทำงาน การจ่ายผลตอบแทน นโยบาย ของบริษัท และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน เมื่อปัจจัยสุขอนามัยไม่ดีพอ การทำงานก็จะเกิดความไม่พอใจ ซึ่งก็จะเหมือนกับแนวความคิดเรื่องความต้องการที่ขาดไปตามกระบวนการของ Maslow ปัจจัยสุขอนามัยที่ดีพอก็จะสามารถจัดความไม่พอใจออกไปได้ แต่พวกเขาไม่สามารถจะทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจได้มากขึ้นและเกิดแรงจูงใจในการทำงาน

อีกส่วนหนึ่งเรียกว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้เกิดความสุขในงาน ปัจจัยการจูงใจ (Motivation Factor) เป็นความต้องการระดับสูงที่เติมเต็มให้กับความต้องการจูงใจของคน ได้แก่ ความสำเร็จ การยอมรับ ความรับผิดชอบ และโอกาสมีความเจริญก้าวหน้า Herzberg เชื่อว่าเมื่อสร้างแรงจูงใจให้พนักงานก็จะเกิดแรงจูงใจที่สูงและเกิดความสุข ด้วยเหตุนี้ปัจจัยสุขอนามัยและปัจจัยจูงใจจึงเป็นปัจจัยที่มีความแตกต่างกัน ทั้งสองอย่างที่มีอิทธิพลต่อการจูงใจ ปัจจัยสุขอนามัยเป็นปัจจัยที่ใช้กับระดับความต้องการที่ต่ำกว่า และถ้าไม่มีปัจจัยนี้แล้วก็เป็นต้นเหตุให้เกิดความไม่พอใจ เช่น เงื่อนไขของการทำงานที่มีความปลอดภัยหรือในสภาพแวดล้อมของการทำงานที่มีเสียงดัง จะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความไม่พอใจ ดังนั้นองค์การจึงต้องจัดความไม่พอใจนี้ให้หมดไปเสียก่อน แล้วจึงให้ความต้องการในการจูงใจในระดับที่สูงกว่า เช่น ความท้าทาย ความรับผิดชอบ และการยอมรับในที่ทำงาน เพื่อให้พนักงานได้รับการจูงใจในระดับสูงในการทำงานของพวกเขา จะได้จูงใจให้พวกเขานำศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของเขาออกมาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์การให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.3 ทฤษฎีให้ได้มาซึ่งความต้องการ (Acquired Need Theory)

David McClelland (1985) ทฤษฎีให้ได้มาซึ่งความต้องการ แสดงให้เห็นถึงประเภทของความต้องการที่หามาในระหว่างช่วงชีวิตของแต่ละคน ในทางตรงกันข้าม คนไม่ได้เกิดขึ้นมาพร้อมกับมีความต้องการเหล่านี้ แต่เขาอาจจะเรียนรู้ความต้องการผ่านประสบการณ์ในชีวิตของพวกเขา ส่วนใหญ่มีความต้องการอยู่ 3 อย่าง

1.3.1 ความต้องการความสัมฤทธิ์ผล (Need for Achievement) ความปรารถนาที่จะทำบางสิ่งที่ยากให้สำเร็จลุล่วงและให้ได้มาซึ่งมาตรฐานของความสำเร็จที่สูง มีความชำนาญในงานที่ซับซ้อน และมีความเหนือกว่าคนอื่น ๆ

1.3.2 ความต้องการมีมิตรสัมพันธ์ (Need for Affiliation) ความปรารถนาที่จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคล หลีกเลี่ยงความขัดแย้งและสร้างความเป็นมิตรที่อบอุ่น

1.3.3 ความต้องการอำนาจ (Need for Power) ความปรารถนาที่จะมีอิทธิพลหรือบังคับคนอื่น ๆ มีความรับผิดชอบเพื่อคนอื่นและมีอำนาจเหนือคนอื่น ๆ

Mcclelland ได้ศึกษาถึงความต้องการของมนุษย์และนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารว่า คนนั้นมีความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น มีความโน้มเอียงที่จะขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของส่วนบุคคล และยังคงอยู่กับวัฒนธรรมทางสังคมของแต่ละเชื้อชาติด้วย เช่น ความต้องการมีสัมพันธ์ของคนญี่ปุ่นจะสูงกว่าคนอเมริกัน

และจากการที่เราได้ศึกษาถึงทฤษฎีให้ได้อาซึ่งความต้องการ (Acquired Need Theory) ของ McClelland นับว่าได้ประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะแต่ละอย่างของความต้องการทั้ง 3 อย่าง มีระดับแตกต่างกัน สามารถนำมาซึ่งความสัมพันธ์กับความชื่นชอบในการทำงาน โดยผู้ที่มีความต้องการความสัมฤทธิ์ผล (Need for Achievement) ที่สูง จะมีความชอบทำงานที่มีความรับผิดชอบโดยลำพังคนเดียว มีเป้าหมายที่แน่นอนและผลของการปฏิบัติงานที่มีความท้าทาย ผู้ที่มีความต้องการมีมิตรสัมพันธ์ (Need for Affiliation) ในระดับที่สูง มีแนวโน้มที่จะถูกชักนำเข้าสู่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและโอกาสทางสังคม ส่วนผู้ที่มีความต้องการมีอำนาจ (Need for power) ในระดับที่สูง จะพยายามมีอิทธิพลเหนือคนอื่น ๆ ชื่นชอบการออกคำสั่งและการยอมรับ หากมีความต้องการเหล่านี้แล้วจะเป็นไปได้ที่จะช่วยปรับตัวบุคคลให้เกิดแนวทางความต้องการ เพื่อที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในงานต่าง ๆ

1.4 ทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom (Vroom's Expectancy Theory)

วิโรจน์ สารรัตน์ (2549) กล่าวว่า ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) พัฒนาขึ้นโดย Vroom ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การที่คนงานจะมีแรงจูงใจที่จะทุ่มเทความพยายาม (Effort) เพื่อการปฏิบัติงาน (Performance) เพื่อให้ได้ ผลงานตามที่ต้องการหรือไม่นั้นจะพิจารณาจากองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความคาดหวังเกี่ยวกับความพยายามกับการปฏิบัติงาน ความคาดหวังเกี่ยวกับการปฏิบัติงานกับผลลัพธ์ และความคาดหวังที่เกี่ยวกับคุณค่าของผลลัพธ์หรือรางวัลที่จะได้รับ (Bartol & others. 1998) ดูแผนภาพที่ 4 ประกอบ

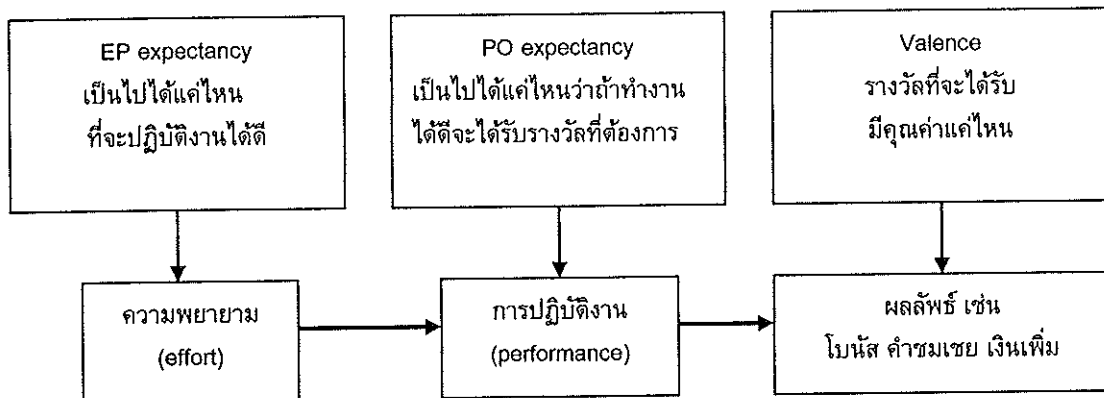
1.4.1 ความคาดหวังเกี่ยวกับความพยายามกับการปฏิบัติงาน (EP : effort – performance expectancy) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ว่าจะปฏิบัติงานได้หรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินถึง ความสามารถ (Ability) และความเพียงพอของปัจจัยเชิงบริบทอื่น ๆ ด้วย เช่น ทรัพยากรที่จะจัดหาได้ เป็นต้น

1.4.2 ความคาดหวังเกี่ยวกับการปฏิบัติงานกับผลลัพธ์ (PO : Performance – outcome Expectancy) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ว่าเมื่อปฏิบัติงานสำเร็จแล้วจะได้รับรางวัลตอบแทนอะไร รางวัลตอบแทนมีสองลักษณะคือ รางวัลตอบแทนภายนอก (Extrinsic Rewards) เป็นรางวัลที่คนอื่นเอาให้ เช่น โบนัส การเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น และรางวัลตอบแทนภายใน (Intrinsic Rewards) เป็นรางวัลที่เกิดขึ้นภายในตนเองเช่น เกิดความภูมิใจในความสำเร็จของงาน เป็นต้น บางกรณีอาจพิจารณาถึงผลลัพธ์ในทางลบด้วย เช่น การสูญเสียเวลาว่าง การสูญเสียเวลาให้กับครอบครัวเนื่องจากต้องทุ่มเทให้กับงานมากขึ้น เป็นต้น

1.4.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับคุณค่าของรางวัล (V: valence) ว่ามีความสำคัญมากน้อยแค่ไหน หากมีมากความคาดหวังก็จะสูง แต่ความคาดหวังนี้อาจถูกลบล้างด้วยคุณค่าของสิ่งที่จะได้รับในทางลบได้ เช่น การสูญเสียเวลา ดังกล่าวข้างต้น เป็นต้น

การที่จะพิจารณาว่า คนงานจะใช้ความพยายามในการปฏิบัติงานหรือไม่ จะพิจารณาในองค์ประกอบทั้งสาม เป็นสูตรดังนี้ $(EP) \times (PO) \times (V) = \text{motivation}$ หากผลการประเมินหรือความคาดหวังในองค์ประกอบทั้งสามสูง การจูงใจก็จะสูงตามไปด้วย เป็นสูตรดังนี้ $\text{high EP} \times \text{high PO} \times \text{high V} = \text{high motivation}$ หรือบางกรณีความคาดหวังในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งต่ำหรือมีค่าเป็นศูนย์ (zero) ก็จะทำให้การจูงใจมีค่าเท่ากับศูนย์ไปด้วย ดังสูตร $\text{high EP} \times \text{zero} \times \text{high V} = \text{zero motivation}$ ทั้งนี้เนื่องจากความไม่แน่ใจว่าจะทำงานประสบความสำเร็จหรือไม่

ในการปฏิบัติงาน หากการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ อยู่ในระดับไม่สูง แต่จำเป็นต้องมีการปฏิบัติ ก็อาจมีการต่อรองเพื่อเพิ่มคุณค่าของรางวัล หรือเพิ่มแรงจูงใจที่จะใช้ความพยายาม (EP) หรือการปฏิบัติงาน (PO) ให้มากขึ้น หรืออาจจะสร้างทางเลือกอื่นเพื่อการเปรียบเทียบได้

แผนภาพที่ 4 แสดงองค์ประกอบพื้นฐานตามทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom
ที่มา: วิโรจน์ สารรัตนะ (2542)

แนวคิดในทฤษฎีของ Vroom สรุปได้ว่า แรงจูงใจในการทำงานของบุคคล เกิดจากความคิดของบุคคล ในการตั้งความคาดหวังในสิ่งที่กระทำ ซึ่งความคาดหวังนั้นมักเป็นไปตามค่านิยมของตน ทำให้บุคคล พยายามทำให้ได้ หากสิ่งที่พยายามสอดคล้องกับความสามารถด้วย ก็จะเป็นแรงจูงใจที่เข้มข้นสำหรับบุคคล

จากแนวคิดทฤษฎีการจูงใจทั้ง 4 ทฤษฎีดังกล่าว พอสรุปสาระสำคัญได้คือ Maslow มองว่ามนุษย์มีความต้องการหลักอยู่ 5 ขั้นตอนตามลำดับคือ ความต้องการทางกายภาพ ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการเป็นเจ้าของ ความต้องการได้รับการยอมรับ และความต้องการสำเร็จในชีวิต Herzberg มองว่า ปัจจัยที่ทำให้มนุษย์มีความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจมี 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยสุขอนามัย เป็นปัจจัยที่ทำให้มี หรือไม่มี ความพึงพอใจในงาน เช่น ค่าตอบแทน นโยบายของหน่วยงาน ส่วนปัจจัยจูงใจ เป็นความต้องการระดับสูงที่เติมให้กับความต้องการของคน เช่น ความสำเร็จ การยอมรับ เป็นต้น McClelland เห็นว่าคนเรามี ความต้องการอยู่ 3 อย่างคือ ต้องการสัมฤทธิ์ผล ต้องการมีความสัมพันธ์ และต้องการอำนาจ และ Vroom เห็นสอดคล้องกันว่า การที่คนเราจะทุ่มความพยายามกับงานมีองค์ประกอบ 3 อย่างคือ ความคาดหวัง เกี่ยวกับความสามารถและความพอเพียงกับการปฏิบัติงาน ความคาดหวังเกี่ยวกับผลลัพธ์ และความคาดหวัง ในคุณค่าของผลลัพธ์

2. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

2.1 ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร (Curriculum) มีความหมายต่างๆ กันเช่น Collins (1987) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ ว่า คือรายวิชาที่สอนในสถานศึกษา Good (1973) ให้ความหมายว่าหลักสูตรคือกลุ่มรายวิชาที่จัดไว้เพื่อ สำหรับการจบการศึกษา หรือเพื่อรับใบประกาศความรู้ในวิชานั้น ๆ

Taba (1962) กล่าวว่าหลักสูตรคือ แผนจัดการเรียนรู้ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย เนื้อหา การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล

ธีารง บัวศรี (2531) หลักสูตรคือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำแผนขึ้นเพื่อแสดงจุดหมาย การจัด เนื้อหาสาระ กิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้าน ต่างๆ ตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

Saylor and Alexander (1981) หลักสูตรคือ แผนที่จัดการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มบุคคลโดยเฉพาะ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยมีโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ

Neagley And Alexander (1967) หลักสูตรคือ ประสบการณ์ที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียน ได้บรรลุเป้าหมายตามความสามารถของนักเรียน

กล่าวได้ว่าหลักสูตรคือ แผนประสบการณ์หรือแผนการจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนจัดให้แก่ ผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมและสื่อต่างๆ รวมทั้งการ วัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2.2 การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum development)

การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ตลอดจนการสร้างหลักสูตรใหม่ขึ้นมา เป็นกระบวนการที่เรียกว่า “การพัฒนาหลักสูตร” ซึ่งสามารถนำไปใช้กับการพัฒนาหลักสูตรได้ทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา ตลอดจนหลักสูตรฝึกอบรมทั้งระยะสั้นหรือระยะยาว เนื่องจากแนวคิด ในการพัฒนาหลักสูตรนั้นมีขอบข่าย หรือองค์ประกอบพื้นฐานที่ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตามแต่ละแนวคิดก็จะมี ความแตกต่างกันไปบ้างในบางส่วนที่เป็นรายละเอียดขึ้นอยู่กับผู้เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแต่ละ รูปแบบนั้นมีความเชื่อหรือยึดสิ่งใดเป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

Tyler (1949) กล่าวได้ว่าเป็นบุคคลแรกที่นำเสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ และ ได้รับการยอมรับกันอย่างแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน ต่อมานักพัฒนาหลักสูตร อาทิ Taba (1962) Beauchamp (1981) Kerr (1968) Saylor and Alexander (1981) ฯลฯ ได้พัฒนารูปแบบการพัฒนา หลักสูตรตามแนวคิดของตนเองขึ้นมา แต่เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่า ต่างก็มีลักษณะที่นำเสนอรูปแบบการพัฒนา หลักสูตรของ Tyler มาปรับปรุง พัฒนาเพื่อให้มีความสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น ในที่นี้จึงได้นำเสนอรูปแบบการ พัฒนาหลักสูตรที่สำคัญและได้รับความนิยมมากไว้ดังนี้

2.2.1 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่รู้จักกันแพร่หลาย คือ จากหนังสือ Basic Principles of Curriculum and Instruction ของ Ralph W. Tyler ซึ่งได้อธิบาย หลักการพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตร จากการตอบ ปัญหาพื้นฐาน 4 ประการ คือ (Tyler, 1949)

2.2.1.1 จุดประสงค์ทางการศึกษาที่สถาบันศึกษาต้องการแสวงหา มีอะไรบ้าง

2.2.1.2 จะต้องจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่

กำหนดไว้

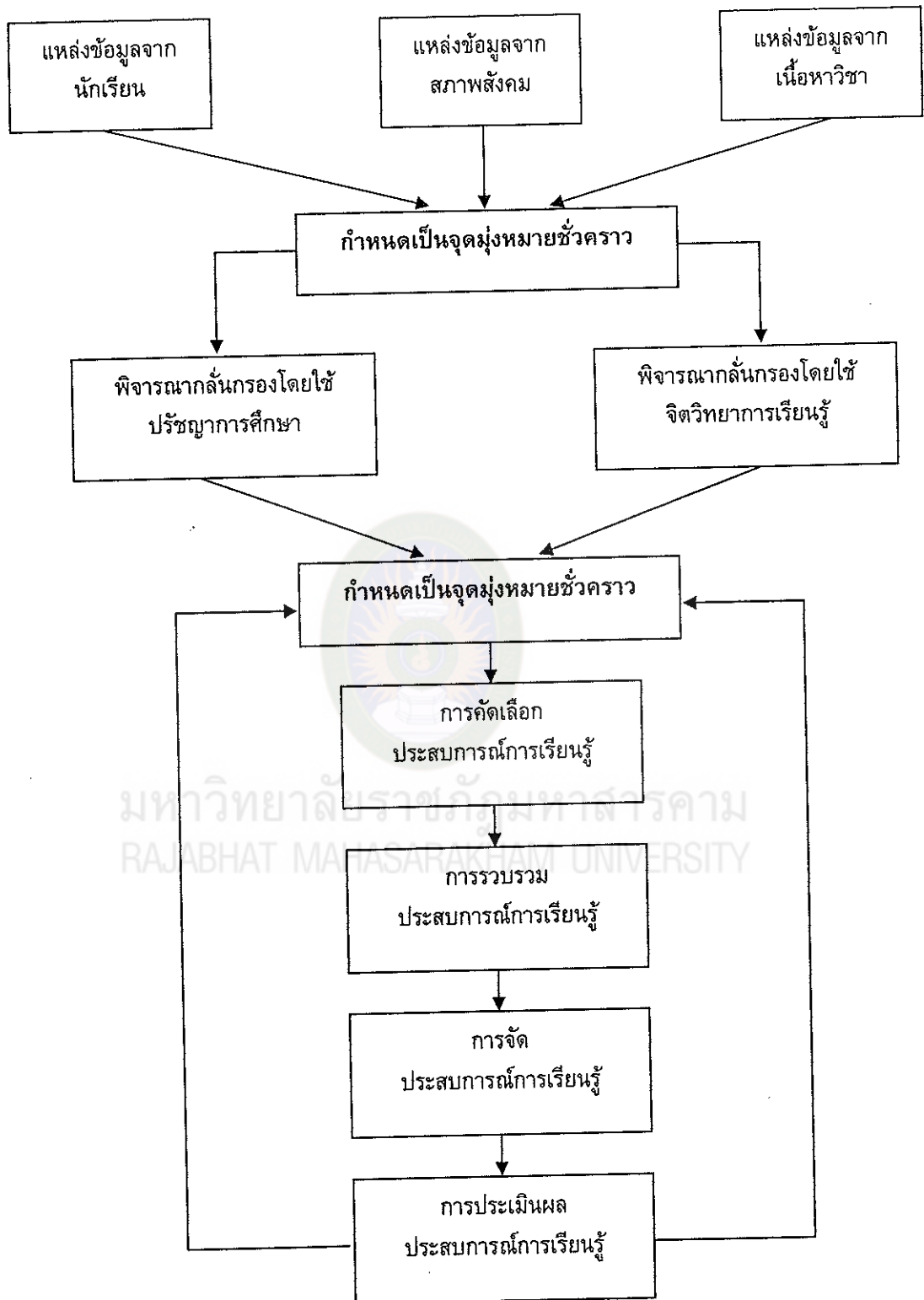
2.2.1.3 จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร

2.2.1.4 เราจะทราบได้อย่างไรว่า การจัดประสบการณ์นั้น ได้บรรลุจุดประสงค์ทาง

การศึกษาที่กำหนดไว้

Tyler ได้กล่าวว่า นักวางแผนหลักสูตรได้ทำการจำแนกจุดประสงค์ทั่วไป โดยการรวบรวมข้อมูลจาก 3 แหล่งคือ จากผู้เรียน สภาพชีวิตประจำวันภายนอก โรงเรียนและเนื้อหาวิชา หลังจากที่จำแนกจุดประสงค์ ทั่วไปแล้ว นักวางแผนหลักสูตรได้ทำการกลั่นกรองจุดประสงค์เหล่านั้น โดยใช้ปรัชญาทางการศึกษา ปรัชญา สังคม และจิตวิทยาการเรียนรู้

Oliva (1992) ได้นำความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler มาปรับและเขียนเป็นแผนภูมิ โดยเพิ่มเติมกระบวนการวางแผนภายหลังจากการกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนการสอน ดังแผนภาพ ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 5 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไอลิเวอร์ (Oliver, 1992)

ที่มา : Oliver (1992)

2.2.2 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Taba

Taba ใช้วิธีการพัฒนาหลักสูตรแบบรากหญ้า (Grass-Roots) โดยมีความเชื่อว่าหลักสูตรควรได้รับการออกแบบโดยครูผู้สอนมากกว่าที่จะถูกพัฒนาโดยองค์กรที่อยู่ระดับสูงขึ้นไป รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Taba นั้นมี 5 ขั้นตอน ดังนี้ (Taba, 1962)

2.2.2.1 การสร้างหน่วยการเรียนรู้การสอนนำร่อง เพื่อเป็นตัวแทนของระดับหรือขอบเขตของเนื้อหา (Production by Teachers of Pilot Teacher-learning units representative of the grade level or subject area) Taba พิจารณาว່ว่าขั้นตอนนี้มีความเชื่อมโยงกันระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ ซึ่งในการสร้างหน่วยนำร่องนี้ประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

- 1) จำแนกความต้องการ (Diagnosis of Needs) นักพัฒนาหลักสูตรต้องจำแนกความต้องการของผู้เรียนในด้านช่องว่าง ข้อบกพร่องและความแตกต่างด้านภูมิหลัง
- 2) กำหนดจุดมุ่งหมาย (Formulation of Objectives) โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการจำแนกความต้องการของผู้เรียน Taba ได้ใช้คำว่า เป้าหมาย (Goals) และจุดมุ่งหมาย (Objectives)
- 3) การคัดเลือกเนื้อหาวิชา (Selection of Content) เนื้อหาวิชาที่กำหนดให้เรียนนั้นต้องพิจารณาจากจุดมุ่งหมาย ไม่เพียงแต่จะพิจารณาให้สอดคล้องกันระหว่างเนื้อหาวิชา และจุดมุ่งหมายแล้วยังต้องคำนึงถึงความเที่ยงตรงและความเป็นไปได้ของเนื้อหานั้น ๆ ด้วย
- 4) การจัดรวบรวมเนื้อหาวิชา (Organization of Content) เป็นการจัดลำดับของเนื้อหาวิชาที่จะใช้สอนผู้เรียน โดยพิจารณาจาก วุฒิภาวะ ความพร้อมของผู้เรียน ความยากง่ายของเนื้อหาวิชา
- 5) การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences) นักพัฒนาหลักสูตรจะเป็นผู้กำหนดวิธีการหรือกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน
- 6) การจัดรวบรวมกิจกรรมการเรียนรู้ (Organization of Learning Activities) ครูผู้สอนพิจารณาว่า จะดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียน ตลอดจนความเชื่อมโยงและจัดลำดับกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกัน
- 7) การพิจารณาถึงวิธีการและแนวทางในการประเมินผล (Determination of what to evaluate and of the ways and means of doing it) การประเมินผล การพัฒนาหลักสูตรจะพิจารณาที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ นักพัฒนาหลักสูตรจะเลือกเทคนิควิธีการประเมินผลที่เหมาะสมมาใช้ในการประเมินผลหลักสูตร
- 8) การตรวจสอบความสมดุลและลำดับขั้นตอน (Checking for Balance and Sequence) Taba ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าต้องมีการพิจารณาความคงที่ระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ของหน่วยการเรียนรู้ การจัดลำดับขั้นตอนประสบการณ์การเรียนรู้และความสมดุลในกิจกรรมการเรียนรู้ และรูปแบบของการนำเสนอ

2.2.2.2 การตรวจสอบหน่วยการเรียนรู้ (Testing Experimental Units) หลังจากที่มีการสร้างหน่วยการเรียนรู้การสอนนำร่องแล้วจะต้องมีการนำไปทดลองเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงและประสิทธิภาพ ตลอดจนกำหนดระดับความสามารถที่ต้องการของผู้เรียน

2.2.2.3 การปรับปรุงและแก้ไข (Revising and Consolidating) เนื่องจากหน่วยการเรียนรู้การสอนได้รับการพัฒนาเพื่อให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านความต้องการและความสามารถ อุปกรณ์การเรียนการสอน ความแตกต่างในรูปแบบการสอน ดังนั้น หลักสูตรจะต้องมีความ

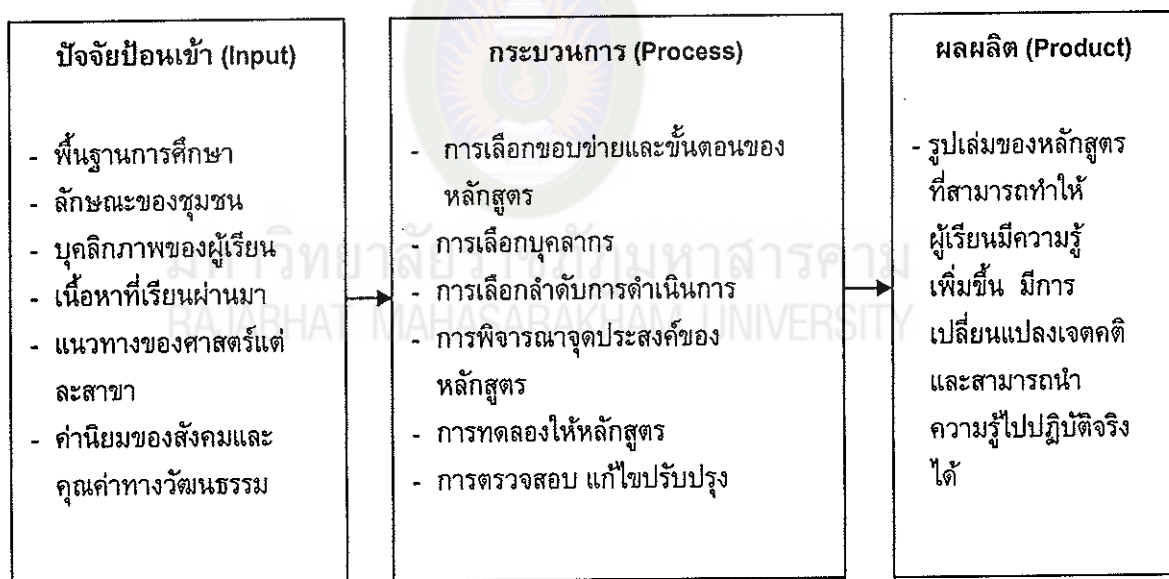
เหมาะสมกับชั้นเรียนทุกรูปแบบ Tabá ได้แนะนำศึกษานิเทศก์ ผู้ร่วมพัฒนาหลักสูตรและนักพัฒนาหลักสูตรว่า ต้องมีการพิจารณาถึงหลักการและทฤษฎีในการกำหนดโครงสร้าง การเลือกเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น โดยจะต้องอยู่บนพื้นฐานและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่สามารถปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมกับชั้นเรียน นอกจากนี้แล้วยังได้ให้ข้อสังเกตว่าควรจะมีคู่มือการใช้หน่วยการเรียนรู้การสอน

2.2.2.4 การพัฒนากรอบโครงสร้าง (Developing a frame work) หลังจากที่ได้พัฒนาหน่วยการเรียนรู้การสอนต่าง ๆ แล้ว ผู้วางแผนหลักสูตรจะต้องตรวจสอบหน่วยการเรียนรู้การสอนเหล่านั้น เพื่อดูความสมบูรณ์ของขอบข่าย และความเหมาะสมของลำดับเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรจะเป็นผู้ตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมา

2.2.2.5 การนำไปใช้และการเผยแพร่ (Installing and Dissemination new units) เป็นการนำหน่วยการเรียนรู้การสอน ที่ได้รับการพัฒนาไปใช้ในชั้นเรียน Tabá กล่าวว่่า ก่อนที่จะนำไปใช้และเผยแพร่ นั้น ต้องมีการฝึกอบรมก่อน

2.2.3 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Beauchamp

Beauchamp (1981) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นแนวคิดเชิงระบบ โดยนำเอารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tabá มาพัฒนา ซึ่งแสดงเป็นขั้นตอนได้ ดังแผนภาพต่อไปนี้

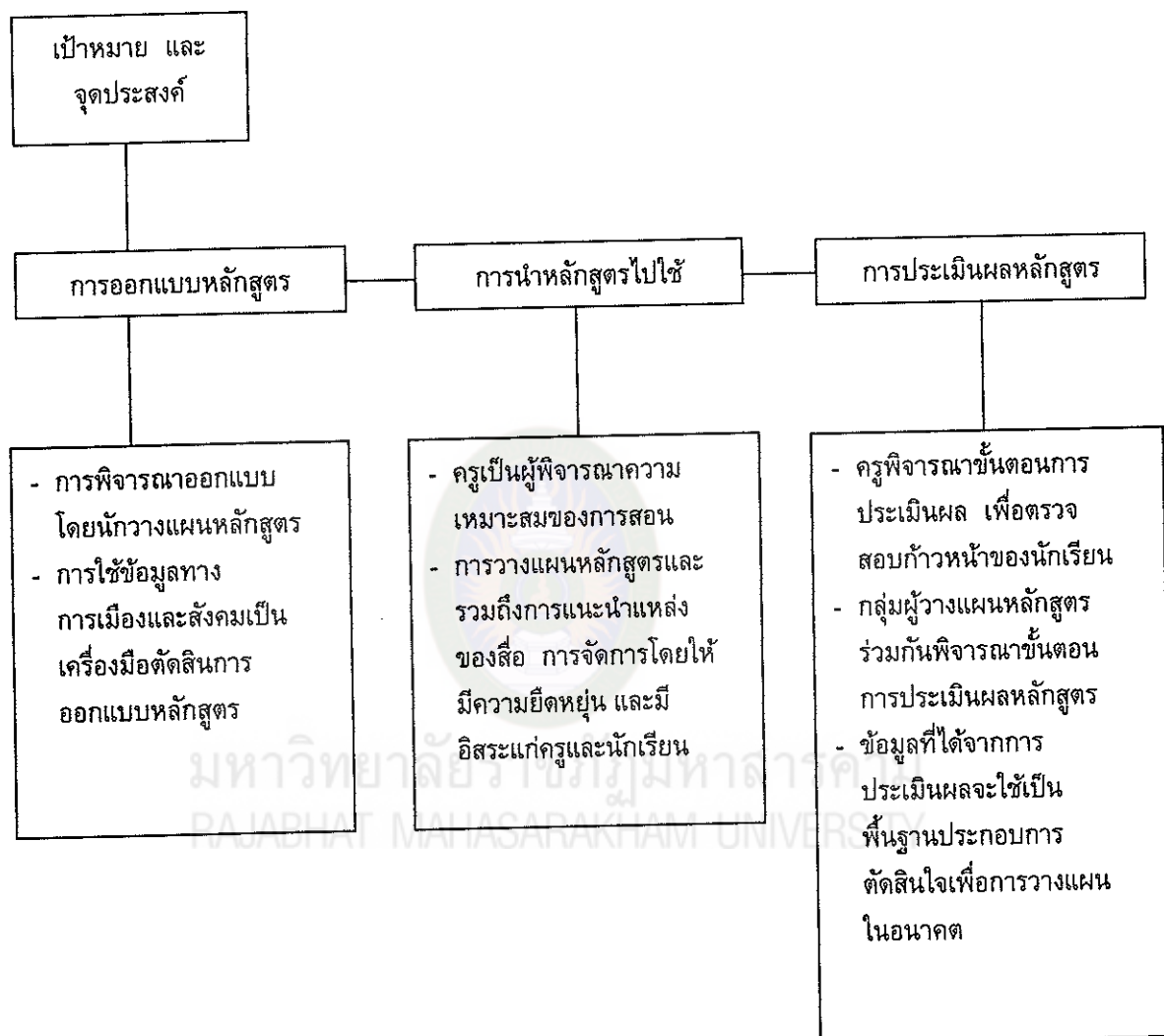

แผนภาพที่ 6 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Beauchamp (1981)

ที่มา : Beauchamp (1981)

2.2.4 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Saylor, Alexander and Lewis

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Saylor, Alexander and Lewis (1981) นั้นปรากฏดังภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 7 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Saylor, Alexander and Lewis

ที่มา : Saylor, Alexander and Lewis (1981)

จากแนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตรทั้งหลาย ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาหลักสูตรนั้น กระทำเพื่อมุ่งตอบสนองความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งสภาพการณ์ของสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น การที่จะพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษา สำรวจ สภาพความต้องการของผู้เรียน เพื่อกำหนดเป็นกรอบกว้าง ๆ สำหรับการพัฒนาหลักสูตร สภาพความต้องการ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม ตลอดจนการวิเคราะห์หลักปรัชญาการศึกษา จากนั้นจึงเป็นขั้นตอนของการดำเนินการกำหนดหลักการ เป้าหมาย จุดประสงค์ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล ในส่วนของ

การประเมินผลนั้น อาจพิจารณาได้ใน 2 กรณี คือ จะเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาหลักสูตรต่อไป ทั้งในระดับเนื้อหาวิชาและระดับสูงขึ้นไป ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องมีความต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา

อย่างไรก็ตาม สามารถสรุปหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาหลักสูตรได้ (สุธี วรประดิษฐ์, 2551) ดังนี้

1. การศึกษาความต้องการของผู้เรียน การวิเคราะห์สภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคม ปรัชญาการศึกษา นโยบายทางการเมือง เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มากำหนดเป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาหลักสูตร ซึ่งขั้นตอนนี้กล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาสภาพทั่วไปก่อนการพัฒนาหลักสูตร

2. กำหนดหลักการ เป้าหมาย จุดประสงค์ของหลักสูตรการจัดทำเนื้อหาวิชา กิจกรรม การเรียนการสอนจะเป็นกิจกรรมของการพัฒนาหลักสูตร

3. การนำหลักสูตรไปใช้

4. การประเมินผล ติดตามผล

สำหรับขั้นตอนที่ 2 ถึง 4 จะต้องนำความรู้ที่เกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการมาประกอบการพิจารณาดำเนินการ นอกจากนี้แล้วในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ผู้พัฒนาสามารถนำเอากระบวนการหรือขั้นตอนเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในการพัฒนาหลักสูตรทุกระดับตั้งแต่ระดับห้องเรียนไปจนถึงระดับชาติ นอกจากนี้ ยังสามารถเริ่มต้นพัฒนาหลักสูตรจากระดับบนมาสู่ระดับล่าง (Top-down) หรือจากระดับล่างไปสู่ระดับบน (Bottom - up) ได้ ดังจะเห็นได้จากแนวคิด เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Taba ที่เป็นการพัฒนาระดับห้องเรียนหรือรากหญ้า ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของ Oliva ที่กล่าวถึงรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Saylor, Alexander and Lewis และ Tyler ว่ามีลักษณะเป็นแบบอุปนัย (Deductive) โดยกระบวนการพัฒนาหลักสูตร จะเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ทั่วไปเช่น การสำรวจความต้องการของสังคม ฯลฯ แล้วนำข้อสรุปเหล่านี้ไปกำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนการสอนลักษณะการพัฒนาหลักสูตรของ Taba มีลักษณะเป็นแบบนินัย (Inductive) ซึ่งเริ่มต้นด้วยการลงมือพัฒนาปรับปรุงวัสดุหลักสูตร และนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรทั้งระบบ

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรกล่าวได้ว่า เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง เป็นวัฏจักร (Cycle) และต้องมีการพัฒนากันอย่างสม่ำเสมอตลอดเวลา เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ความต้องการของสังคม

2.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

2.3.1 จากแนวคิดของ Tyler (1949) ในการวางแผนโครงสร้างของหลักสูตรโดยยึดวิธีการแบบแนวทางและเป้าหมาย (Means – ends approach) ซึ่งได้ตั้งคำถาม 4 ประการ ที่เป็นหลักการและเหตุผลสำหรับการสร้างหลักสูตรที่เรียกว่า “เหตุผลของ Tyler” (Tyler's rationale) สามารถกำหนดเป็นองค์ประกอบของหลักสูตรได้ 4 ประการ คือ

2.3.1.1 จุดประสงค์ (Objectives)

2.3.1.2 เนื้อหาวิชา (Content)

2.3.1.3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Organizing Learning Experiences)

2.3.1.4 การประเมินผล (Evaluation)

2.3.2 Taba (1962) ได้เสนอว่า องค์ประกอบของหลักสูตรนั้น ประกอบด้วยจุดหมาย และจุดประสงค์ เนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผล

2.3.3 Becauchamp (1981) เห็นว่าควรประกอบด้วย

- 2.3.3.1 ขอบข่ายเนื้อหาวิชาที่จะสอน
- 2.3.3.2 การกำหนดเป้าหมายและ/หรือจุดประสงค์เฉพาะ
- 2.3.3.3 การวางแผนการใช้หลักสูตร
- 2.3.3.4 การพิจารณาตัดสิน

2.3.4 Kerr (1968) ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 4 องค์ประกอบ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกับแนวคิดของ Tabo โดย Kerr ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ดังนี้

- 2.3.4.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 2.3.4.2 ความรู้
- 2.3.4.3 ประสบการณ์การเรียนรู้
- 2.3.4.4 การประเมินผลหลังเรียน

2.3.5 สจ๊วต อุทรานันท์ (2532) ได้แบ่งหลักสูตรออกเป็น 7 องค์ประกอบ ดังนี้

- 2.3.5.1 เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร
- 2.3.5.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 2.3.5.3 เนื้อหา/สาระและประสบการณ์
- 2.3.5.4 การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
- 2.3.5.5 การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิชาในชุมชน
- 2.3.5.6. การประเมินผล
- 2.3.5.6 การเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือและส่งเสริมผู้เรียน

จากแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรดังกล่าว สรุปได้ว่า แต่ละหลักสูตร ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1. หลักการ เป็นส่วนที่กล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็นของการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร
2. เป้าหมาย เป็นส่วนที่กล่าวถึงคุณลักษณะสำคัญในภาพรวมของผลผลิตหลักสูตรหรือผู้เรียนได้มีพฤติกรรมตามที่หลักสูตรต้องการ
3. จุดประสงค์ เป็นส่วนที่กล่าวถึงพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผลผลิตหลักสูตรหรือผู้เรียน ซึ่งมีความชัดเจนและเฉพาะเจาะจงมากกว่าเป้าหมาย โดยจะกำหนดไว้ในแต่ละเนื้อหาวิชา
4. เนื้อหาวิชา เป็นส่วนที่กล่าวถึงเนื้อหาวิชาที่จัดไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
5. กิจกรรมเป็นส่วนที่กล่าวถึงกระบวนการ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้ เนื้อหาวิชา ประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน
6. สื่อการเรียนการสอน เป็นส่วนที่กล่าวถึง วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้สนับสนุนการจัดกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
7. การวัดและประเมินผล เป็นที่ส่วนที่กล่าวถึงกระบวนการ วิธีการ เครื่องมือและเกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจสอบและตัดสินว่า ผู้เรียนมีคุณลักษณะบรรลุตามที่จุดประสงค์ และเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ มากน้อยเพียงใด

อย่างไรก็ตาม ประเด็นสำคัญประการหนึ่งของการกำหนดส่วนต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของหลักสูตรคือ ทุกองค์ประกอบจะต้องมีความสัมพันธ์ต่อเนืองกัน ทั้งภายในองค์ประกอบของหลักสูตรและสภาพปัจจุบัน ตลอดจนแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ส่วนการกำหนด

จุดประสงค์ของเนื้อหาวิชาที่ต้องยึดแนวทางจากเป้าหมาย การนำเสนอเนื้อหาวิชาต้องคัดเลือกเนื้อหา ที่สามารถทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามจุดประสงค์ และเป้าหมายของหลักสูตร การคัดเลือก กิจกรรม สื่อและวิธีการวัด/ประเมินผล ก็ต้องมีความสอดคล้องกับเนื้อหาจุดประสงค์ และเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการและกิจกรรมการวัด/ประเมินผล ต้องสามารถวัดได้ตามที่ จุดประสงค์กำหนดไว้

2.4 การประเมินหลักสูตร

Brady (1990) ได้รวบรวมความหมายของคำว่า การประเมินหลักสูตร (Curriculum Evaluation) ไว้ ดังนี้

1. เป็นการวัดระดับความสามารถ ของนักเรียนโดยการเปรียบเทียบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. เป็นการเปรียบเทียบความสามารถของนักเรียนกับเกณฑ์มาตรฐาน
3. เป็นการอธิบายและพิจารณาตัดสินหลักสูตร
4. เป็นการจำแนกขอบเขตสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการเลือกการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตของการตัดสินใจ

เกี่ยวกับขอบเขตของการตัดสินใจ

5. เป็นการใช้ความรู้ทางวิชาชีพ เพื่อตัดสินกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่การกำหนดโครงสร้างหลักสูตร ไปจนถึงการนำหลักสูตรไปใช้ เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรจะนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จากความหมายของการประเมินหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้มีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรไว้หลายรูปแบบ เช่น Tyler, Crobach, Scriven, Stake, Stufflebeam ซึ่งแต่ละรูปแบบก็มีจุดเน้นที่ต่างกันออกไป

สจ๊วต อุทราพันธ์ (2530) ได้จำแนกรูปแบบการประเมินหลักสูตรออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบการประเมินโดยยึดจุดประสงค์ (Behavioral Objective Model) การประเมินหลักสูตรที่ยึดจุดประสงค์เป็นหลักได้แก่ รูปแบบการประเมินผลของ Tyler, Taba, Hammond, Provas and Brady รูปแบบการประเมินแบบนี้พัฒนามาจากแนวคิดของ Tyler ซึ่งเน้นที่การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับจุดประสงค์ของหลักสูตร (Guba and Lincoln. 1981)

2. รูปแบบการประเมินโดยไม่ยึดเป้าหมาย (Goal-free Model) การประเมินหลักสูตรตามรูปแบบนี้เกิดจากแนวคิดของ Scriven (Davis. 1983; citing Scriven. 1967) กล่าวว่า การพิจารณาตัดสินใจนั้นควรเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้ประเมิน โดยผู้ประเมินต้องไม่คำนึงถึงจุดประสงค์ และประเมินผลในสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (ช้ำรง บัวศรี. 2532; สจ๊วต อุทราพันธ์. 2530) โดยอาศัยการประเมินผลย่อย และการประเมินผลรวม เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ

3. รูปแบบการประเมินการตอบสนอง (Responsive model) Stake (Worthen and Sanders. 1973; citing Stake. 1967) ได้เสนอรูปแบบการประเมินหลักสูตร โดยกำหนดแหล่งหรือสิ่งที่ผู้ประเมินต้องทำการประเมินไว้ 3 ประเภทคือ การประเมินก่อนการดำเนินการ การประเมินระหว่างการดำเนินการ และการประเมินผลผลิต ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลตามรูปแบบการประเมินของ Stake จะดูถึงความต่อเนื่อง ความสัมพันธ์กันของข้อมูลที่มีอยู่แล้ว กับข้อมูลที่ได้ระหว่างดำเนินการ และข้อมูลที่เกิดขึ้นหลังการดำเนินงานขณะเดียวกันข้อมูลของการบรรยาย จะพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ส่วนการตัดสินนั้นจะนำข้อมูลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับโครงการอื่น และเปรียบเทียบมาตรฐานที่ผู้เชี่ยวชาญกำหนดไว้ (สจ๊วต อุทราพันธ์. 2530)

4. รูปแบบการประเมินในลักษณะของการตัดสินใจ (Decision-making model) การประเมินหลักสูตรที่มีรูปแบบในลักษณะนี้ ได้แก่ รูปแบบในลักษณะนี้ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของคณะกรรมการสมาคม Phi Delta Kappa committee's model ซึ่งมี Stufflebeam เป็นผู้พัฒนารูปแบบการประเมินที่พิจารณาจากข้อมูล 4 ส่วน คือ การประเมินสภาพแวดล้อม การประเมินปัจจัยป้อนเข้า การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต (สังต์ อุทรานันท์. 2530; Worthen and Sanders. 1973)

Dorris T.Gow ได้เสนอรูปแบบการประเมินหลักสูตร โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบภายใน (Intrinsic analysis model) เป็นรูปแบบการประเมิน เพื่อตัดสินคุณภาพของหลักสูตร ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงาน 2 ขั้นตอนคือ(สังต์ อุทรานันท์. 2530; อ้างอิงมาจาก Gow. 1977)

1. วิเคราะห์หลักสูตรโดยพิจารณาจาก โอกาสในการเรียนรู้ สิ่งเร้า โครงร่างของหลักสูตรและสภาพการเรียนการสอน

2. ตัดสินคุณภาพของหลักสูตรโดยใช้ทฤษฎีการศึกษาและทฤษฎีทางจิตวิทยาเป็นหลัก นอกจากการจำแนกรูปแบบการประเมินหลักสูตร ซึ่ง สังต์ อุทรานันท์ (2530) ที่จำแนกออกเป็น 4 ประเภทแล้ว Worthen and Sanders (1973) ได้จำแนกรูปแบบการประเมินออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ

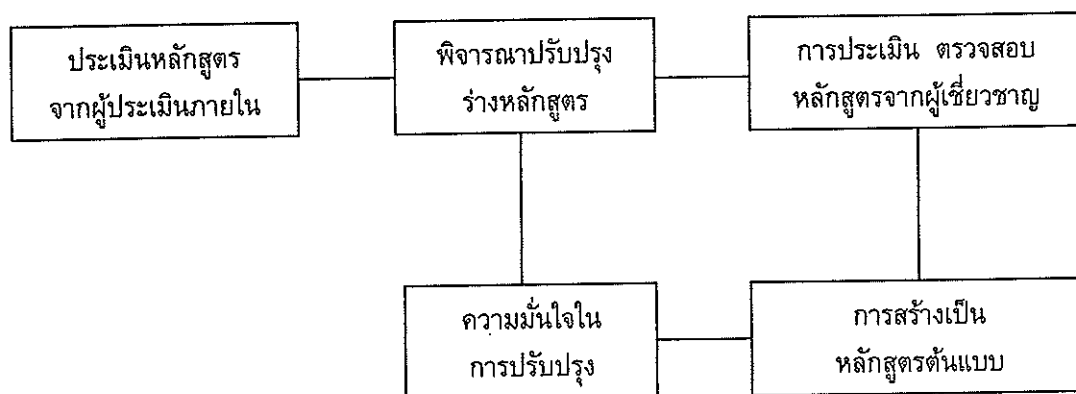
1. รูปแบบการประเมินที่ยึดวิธีการตัดสินใจ (Judgmental Strategies) ประกอบด้วยแนวคิดของ Cronbach, Scriven และ Stake

2. รูปแบบการประเมินที่ยึดวิธีการตัดสินใจ (Decision-Management Strategies) ประกอบด้วยแนวคิดของ Stufflebeam

3. รูปแบบการประเมินที่ยึดวิธีการตัดสินใจจากจุดประสงค์ (Decision-Objective Strategies) ประกอบด้วยแนวคิดของ Hammond และ Provus

นอกจากนี้ ยังมีรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่น่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นแนวคิดของ David Pratt ที่ได้เสนอว่า การประเมินหลักสูตร ควรจะดำเนินการก่อนนำหลักสูตรไปใช้จริง โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน คือ 1)นักพัฒนาหลักสูตร (ซึ่งเป็นการประเมินจากภายใน) และ 2)ผู้เชี่ยวชาญ (ซึ่งเป็นการประเมินจากภายนอก) ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน จะถูกนำไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ (Pratt. 1980)

แพร์ท (Pratt. 1980) ได้เสนอขั้นตอนการประเมินหลักสูตร ได้ตั้งแผนภาพที่ 7

แผนภาพที่ 8 ขั้นตอนการประเมินหลักสูตรของ Pratt (1980)

ที่มา : Prat (1980)

แม้ว่าจะมีการแบ่งประเภทหรือรูปแบบของการประเมินแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความคิดของผู้จำแนกที่มีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามแนวคิดที่สำคัญของการประเมินหลักสูตร คือ การกระทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ ซึ่งมีช่วงของการประเมินหลักสูตร 3 ระยะคือ 1)ประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ 2)ประเมินขณะใช้หลักสูตร และ 3)ประเมินหลังจากใช้หลักสูตร ดังนั้นการประเมินหลักสูตรไม่ว่าจะดำเนินการในรูปแบบใดก็ตามย่อมไม่ใช่ประเด็นสำคัญ แต่สิ่งที่สำคัญคือผู้ประเมินต้องเป็นผู้พิจารณาเลือกใช้รูปแบบการประเมิน เกณฑ์การประเมินที่มีความเหมาะสมกับหลักสูตรที่จะประเมินและได้ข้อมูลตามที่ต้องการ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ระดับของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรนั้น สามารถจัดระดับของหลักสูตรออกเป็น 3 ระดับคือ หลักสูตรระดับชาติ หลักสูตรระดับท้องถิ่น และหลักสูตรระดับห้องเรียน ซึ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญคือ การศึกษาสภาพการณ์ก่อนการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตร นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงประเด็นสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรคือ จะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรนั้น ๆ มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจสังคมฯลฯ ส่วนกระบวนการวิจัยปฏิบัติการก็มีลักษณะสำคัญเช่นเดียวกัน คือ มีกระบวนการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แบบบันไดเวียน คือ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1)การวางแผน 2)การปฏิบัติและการติดตาม 3)การสังเกต และ 4)การให้ข้อมูลย้อนกลับ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร มีขั้นตอนการดำเนินงานเช่นเดียวกับการวิจัยปฏิบัติการ และสามารถนำขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการมาประยุกต์ใช้ ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรได้ เนื่องจากการวิจัยปฏิบัติการ จุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ การปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายของแผนงานที่กำหนดไว้ประกอบกับแนวคิด ของ Smith, Stanley and Shores (สังต์ อุทรานันท์, 2530; อ้างอิงมาจาก Smith, Stanley and Shores, 1967) ที่กล่าวว่ารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแบบการวิจัยปฏิบัติการเป็นรูปแบบที่เป็นประชาธิปไตย และมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคม

3. เกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรระดับคุณวุฒิบัณฑิต และมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา

3.1 มาตรฐานหลักสูตรระดับคุณวุฒิบัณฑิต

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรระดับคุณวุฒิบัณฑิตหลายรายการอาทิ เช่น ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง แนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2548 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานการอุดมศึกษา กฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2546 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) โดยได้เลือกศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรระดับคุณวุฒิบัณฑิตเท่านั้น ผลการศึกษาประเด็นที่เป็นมาตรฐานของหลักสูตร มีดังนี้

3.1.1 มาตรฐานด้านปรัชญาและวัตถุประสงค์ หลักสูตรปริญญาเอกมุ่งให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ ปรัชญาของการอุดมศึกษา และมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพที่เป็นสากล เน้นการพัฒนานักวิชาการและนักวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงใน

สาขาวิชาต่างๆ โดยกระบวนการวิจัย เพื่อให้สามารถบุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างมีอิสระ รวมทั้งมีความสามารถในการสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการเชื่อมโยงและบูรณาการศาสตร์ที่ตนเชี่ยวชาญกับศาสตร์อื่น ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง มีคุณธรรม และจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ

3.1.2 มาตรฐานด้านระบบการจัดการศึกษา ใช้ระบบทวิภาค โดย 1 ปีการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ภาคการศึกษาปกติ มีระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์ สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดการศึกษาภาคฤดูร้อน ให้กำหนดระยะเวลาและจำนวนหน่วยกิตโดยมีสัดส่วนเทียบเคียงกันได้กับการศึกษาภาคปกติ สถาบันอุดมศึกษาใดที่จัดการศึกษาระบบอื่น เช่น ระบบไตรภาค ระบบจตุรภาค ให้ถือแนวทางดังนี้

3.1.2.1 ระบบไตรภาค 1 ปีการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ภาคการศึกษาปกติ 1 ภาคการศึกษาปกติมีระยะเวลาการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 สัปดาห์

3.1.2.2 ระบบจตุรภาค 1 ปีการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ภาคการศึกษาปกติ 1 ภาคการศึกษาปกติมีระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 10 สัปดาห์

3.1.3 มาตรฐานด้านการคิดหน่วยกิต

3.1.3.1 รายวิชาภาคทฤษฎี ที่ใช้เวลาบรรยายหรืออภิปรายปัญหาไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ระบบทวิภาค

3.1.3.2 รายวิชาภาคปฏิบัติ ที่ใช้เวลาฝึกหรือทดลองไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ระบบทวิภาค

3.1.3.3 การฝึกงานหรือการฝึกภาคสนาม ที่ใช้เวลาฝึกไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ระบบทวิภาค

3.1.3.4 การทำโครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้อื่นใดตามที่ได้รับมอบหมาย ที่ใช้เวลาทำโครงการหรือกิจกรรมนั้น ไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ระบบทวิภาค

3.1.3.5 การค้นคว้าอิสระ ที่ใช้เวลาศึกษาค้นคว้าไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ระบบทวิภาค

3.1.3.6 วิทยานิพนธ์ ที่ใช้เวลาศึกษาค้นคว้าไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ระบบทวิภาค

3.1.4 มาตรฐานด้านโครงสร้างหลักสูตร แบ่งการศึกษาเป็น 2 แบบ โดยเน้นการวิจัยเพื่อพัฒนา นักวิชาการและนักวิชาชีพชั้นสูง คือ

3.1.4.1 แบบ 1 เป็นแผนการศึกษาที่เน้นการวิจัย โดยมีการทำวิทยานิพนธ์ที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ สถาบันอุดมศึกษาอาจกำหนดให้เรียนรายวิชาเพิ่มเติมหรือทำกิจกรรมทางวิชาการอื่นเพิ่มขึ้นก็ได้ โดยไม่นับหน่วยกิต แต่จะต้องมีผลสัมฤทธิ์ตามที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด ดังนี้

1) แบบ 1.1 ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาโท จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต

2) แบบ 1.2 ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาตรี จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 72 หน่วยกิต

ทั้งนี้ วิทยานิพนธ์ ตามแบบ 1.1 และแบบ 1.2 จะต้องมีมาตรฐานและคุณภาพเดียวกัน

3.1.4.2 แบบ 2 เป็นแผนการศึกษาที่เน้นการวิจัย โดยมีการทำวิทยานิพนธ์ที่มีคุณภาพสูงและก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ และศึกษางานรายวิชาเพิ่มเติม ดังนี้

1) แบบ 2.1 ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาโท จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต และศึกษางานรายวิชาอีกไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต

2) แบบ 2.2 ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาตรี จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต และศึกษางานรายวิชาอีกไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต

ทั้งนี้ วิทยานิพนธ์ ตามแบบ 2.1 และแบบ 2.2 จะต้องมีมาตรฐานและ คุณภาพเดียวกัน

3.1.5 มาตรฐานด้านการรับและเทียบโอนหน่วยกิต สถาบันอุดมศึกษาอาจยกเว้นหรือเทียบโอน หน่วยกิต รายวิชาหรือวิทยานิพนธ์จาก หลักสูตรระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต และหลักสูตรระดับ บัณฑิตศึกษาให้กับนักศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ ที่สามารถวัดมาตรฐานได้ ทั้งนี้ นักศึกษาต้องศึกษาให้ ครบตามจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดไว้ในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร และเป็นไปตามหลักเกณฑ์การเทียบโอนผล การเรียนระดับ ปริญญาเข้าสู่การศึกษาในระบบ และแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการเทียบโอนของสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา

3.1.6 มาตรฐานด้านจำนวนและคุณวุฒิของอาจารย์ระดับปริญญาเอก

3.1.6.1 อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ต้องเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรมีคุณวุฒิปริญญา เอกหรือเทียบเท่า หรือเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์ในสาขาวิชานั้นหรือสาขาวิชาที่ สัมพันธ์กัน จำนวนอย่างน้อย 3 คน

3.1.6.2 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ต้องเป็นอาจารย์ประจำมีคุณวุฒิปริญญาเอก หรือเทียบเท่า หรือเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่ารองศาสตราจารย์ในสาขาวิชานั้นหรือสาขาวิชาที่ สัมพันธ์กัน และต้องมีประสบการณ์ในการทำวิจัยที่มีใช้ส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อรับปริญญา

2) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม (ถ้ามี) ต้องเป็นอาจารย์ประจำหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ภายนอกสถาบัน มีคุณวุฒิปริญญาเอกหรือเทียบเท่า หรือเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่ารอง ศาสตราจารย์ในสาขาวิชานั้นหรือสาขาวิชาที่สัมพันธ์กัน และต้องมีประสบการณ์ในการทำวิจัยที่มีใช้ส่วนหนึ่ง ของการศึกษาเพื่อรับปริญญา

3.1.6.3 อาจารย์ผู้สอบวิทยานิพนธ์ ต้องประกอบด้วยอาจารย์ประจำและผู้ทรงคุณวุฒิ ภายนอกสถาบัน อาจารย์ประจำและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกดังกล่าวต้องมีคุณวุฒิปริญญาเอกหรือเทียบเท่า หรือเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่ารองศาสตราจารย์ในสาขาวิชานั้นหรือสาขาวิชาที่สัมพันธ์ กัน และต้องมีประสบการณ์ในการทำวิจัยที่มีใช้ส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อรับปริญญา

3.1.6.4 อาจารย์ผู้สอน ต้องเป็นอาจารย์ประจำหรือผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกสถาบัน มีคุณวุฒิ ไม่ต่ำกว่าปริญญาเอกหรือเทียบเท่าหรือเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ใน สาขาวิชานั้นหรือสาขาวิชาที่สัมพันธ์กัน และต้องมีประสบการณ์ด้านการสอนและการทำวิจัยที่มีใช้ส่วนหนึ่ง ของการศึกษาเพื่อรับปริญญา

3.1.7 มาตรฐานด้านภาระงานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระ

3.1.7.1 อาจารย์ประจำ 1 คน ให้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญา โทและปริญญาเอกได้ไม่เกิน 5 คน หากหลักสูตรใดมีอาจารย์ประจำที่มีศักยภาพพร้อมที่จะดูแลนักศึกษาได้ มากกว่า 5 คน ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถาบันอุดมศึกษานั้น แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 10 คน

3.1.7.2 อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ต้องทำหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และ/หรือ อาจารย์ผู้สอบวิทยานิพนธ์ และ/หรืออาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรนั้นด้วย

3.1.8 มาตรฐานด้านคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา ผู้เข้าศึกษาจะต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าที่มีผลการเรียนดีมาก หรือปริญญาโทหรือเทียบเท่า

3.1.9 มาตรฐานด้านการลงทะเบียนเรียนและระยะเวลาการศึกษา

3.1.9.1 ให้ลงทะเบียนเรียนได้ไม่เกิน 15 หน่วยกิต ในแต่ละภาคเรียนปกติ และให้ใช้เวลาศึกษาในแต่ละหลักสูตร ดังนี้ ผู้ที่สำเร็จปริญญาตรีแล้วเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก ให้ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 8 ปีการศึกษา ส่วนผู้ที่สำเร็จปริญญาโทแล้วเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก ให้ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 6 ปีการศึกษา

3.1.9.2 การลงทะเบียนเรียนสำหรับผู้เข้าศึกษาแบบไม่เต็มเวลา ให้สถาบันอุดมศึกษากำหนดหน่วยกิตที่ให้ลงทะเบียนเรียนได้ในแต่ละภาคการศึกษาปกติ โดยเทียบเคียงกับจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดข้างต้นในสัดส่วนที่เหมาะสม

3.1.10 มาตรฐานด้านการสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก

3.1.10.1 แบบ 1 สอบผ่านภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาษา ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด สอบผ่านการสอบวัดคุณสมบัติ (Qualifying Examination) เพื่อเป็นผู้มีสิทธิ์ขอทำวิทยานิพนธ์ เสนอวิทยานิพนธ์ และสอบผ่านการสอบปากเปล่าขั้นสุดท้ายโดยคณะกรรมการซึ่งจะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากภายในและภายนอกสถาบัน และผลงานวิทยานิพนธ์จะต้องได้รับการตีพิมพ์ หรืออย่างน้อยดำเนินการให้ผลงานหรือส่วนหนึ่งของผลงานได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการที่มีกรรมการภายนอกมาร่วมกลั่นกรอง (Peer Review) ก่อนการตีพิมพ์ และเป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้น

3.1.10.2 แบบ 2 ศึกษารายวิชาครบถ้วนตามที่กำหนดในหลักสูตร โดยจะต้องได้ระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.00 จากระบบ 4 ระดับคะแนนหรือเทียบเท่า สอบผ่านภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาษา ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด สอบผ่านการสอบวัดคุณสมบัติ (Qualifying Examination) เพื่อเป็นผู้มีสิทธิ์ขอทำวิทยานิพนธ์ เสนอวิทยานิพนธ์ และสอบผ่านการสอบปากเปล่าขั้นสุดท้ายโดยคณะกรรมการซึ่งจะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากภายในและภายนอกสถาบัน และผลงานวิทยานิพนธ์จะต้องได้รับการตีพิมพ์ หรืออย่างน้อยดำเนินการให้ผลงานหรือส่วนหนึ่งของผลงานได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการที่มีกรรมการภายนอกมาร่วมกลั่นกรอง (Peer Review) ก่อนการตีพิมพ์ และเป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้น

3.1.10.3 มาตรฐานด้านชื่อประกาศนียบัตรและชื่อปริญญา สถาบันอุดมศึกษาที่มีการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยปริญญาในสาขาวิชา และอักษรย่อสำหรับสาขาวิชาไว้แล้ว ให้ใช้ชื่อปริญญาตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกานั้น ในกรณีที่ปริญญาโดยังมิได้กำหนดชื่อไว้ในพระราชกฤษฎีกาหรือกรณีที่สถาบันอุดมศึกษาใดไม่มีการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยปริญญาในสาขาวิชา และอักษรย่อสำหรับสาขาวิชา ให้ใช้ชื่อปริญญาตามหลักเกณฑ์การกำหนดชื่อปริญญา ตามที่คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด

3.1.11 มาตรฐานด้านการประกันคุณภาพของหลักสูตร ให้ทุกหลักสูตรกำหนดระบบการประกันคุณภาพของหลักสูตรให้ชัดเจน ซึ่งอย่างน้อยประกอบด้วยประเด็นหลัก 4 ประเด็น คือ

3.1.11.1 การบริหารหลักสูตร

3.1.11.2 ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอนและการวิจัย

3.1.11.3 การสนับสนุนและการให้คำแนะนำนักศึกษา

3.1.11.4 ความต้องการของตลาดแรงงาน สังคม และ/หรือความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต

3.1.12 มาตรฐานด้านการพัฒนาหลักสูตร ให้ทุกหลักสูตรมีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย แสดงการปรับปรุงดัชนีด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเป็นระยะ ๆ อย่างน้อยทุก ๆ 5 ปี และมีการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องทุก 5 ปี

3.2 มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา

คุรุสภาได้ออกข้อบังคับว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 (คุรุสภา, 2549) ในส่วนมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาได้ระบุไว้ในข้อ 6 ข้อ 7 หมวด 1, 2 แห่งข้อบังคับดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาความต้องการในการศึกษาต่อระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขอสรุปสาระสำคัญไว้ ดังนี้

3.2.1 ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีมาตรฐานความรู้ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษา หรือเทียบเท่า หรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีความรู้ดังต่อไปนี้ (รายละเอียดตามตารางที่ 1) และต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการคุรุสภารับรอง ส่วนมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพต้องมีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือมีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติการสอนและต้องมีประสบการณ์ในตำแหน่งหัวหน้าหมวด หรือหัวหน้าสาย หัวหน้างานหรือตำแหน่งบริหารอื่นๆ ในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี

3.2.2 ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา ต้องมีมาตรฐานความรู้ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษาหรือเทียบเท่า หรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีความรู้ดังต่อไปนี้ (รายละเอียดดังตารางที่ 1) และต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารการศึกษาที่คณะกรรมการคุรุสภารับรอง ส่วนมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพต้องมีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 8 ปี หรือมีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับกองหรือเทียบเท่ากองมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือมีประสบการณ์ในตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี

3.2.3 ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติตนดังต่อไปนี้

3.2.3.1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา

3.2.3.2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียนและชุมชน

3.2.3.3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ

3.2.3.4 พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติงานได้เกิดผลจริง

3.2.3.5 พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ

3.2.3.6 ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร

3.2.3.7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ

3.2.3.8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

3.2.3.9 ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์

3.2.3.10 แสวงหาและให้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

3.2.3.11 เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ

3.2.3.12 สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

3.2.4 มาตรฐานด้านความรู้ ครูสภาได้กำหนดสาระสำคัญของความรู้ทางด้านการบริหาร การศึกษาทั้งของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาไว้ประเภทละ 10 เรื่อง รายละเอียดตามตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบมาตรฐานความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาตามข้อบังคับของครู สภาว่าด้วยมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพครู พ.ศ. 2548

มาตรฐานความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา	มาตรฐานความรู้ของผู้บริหารการศึกษา
1. หลักและกระบวนการการบริหารการศึกษา	1. หลักและกระบวนการการบริหารการศึกษา
2. นโยบายและการวางแผนการศึกษา	2. นโยบายและการวางแผนการศึกษา
3. การบริหารด้านวิชาการ	3. การบริหารจัดการการศึกษา
4. การบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุ และอาคาร สถานที่	4. การบริหารทรัพยากร
5. การบริหารงานบุคคล	5. การประกันคุณภาพการศึกษา
6. การบริหารกิจการนักเรียน	6. การนิเทศการศึกษา
7. การประกันคุณภาพการศึกษา	7. การพัฒนาหลักสูตร
8. การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ	8. การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ
9. การบริหารการประสัมพันธ์และความสัมพันธ์ ชุมชน	9. การวิจัยทางการศึกษา
10. คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา	10. คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร การศึกษา

3.2.5 จากนั้นครูได้ออกประกาศคณะกรรมการครูสภาเรื่อง สาระความรู้และสมรรถนะของผู้ ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์ วิชาชีพ ผู้วิจัยขอสรุปสาระสำคัญดังนี้

3.2.5.1 สาระความรู้และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา

1) สาระความรู้: หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักและทฤษฎี ทางการบริหารและบุคลากรทางการศึกษา 2) ระบบและกระบวนการบริหารและการจัดการการศึกษายุคใหม่ 3) การสร้างวิสัยทัศน์ในการบริหารและการจัดการการศึกษา 4) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และ 5) บริบทและแนวโน้มการจัดการการศึกษา

2) สมรรถนะ: หลักและกระบวนการบริหารการศึกษาประกอบด้วย 1) สามารถนำความรู้ ความเข้าใจในหลักการและทฤษฎีทางบริหารการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษา 2) สามารถ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการศึกษา 3) สามารถกำหนดวิสัยทัศน์และ เป้าหมายของการศึกษา และ 4) สามารถจัดองค์กรโดยสร้างการบริหารและกำหนดภารกิจของครู และ บุคลากรทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

3) สาระความรู้: นโยบายและการวางแผนการศึกษา ประกอบด้วย 1) พื้นฐานทาง เศรษฐกิจ และสังคม การเมือง เทคโนโลยีที่มีผลต่อการจัดการศึกษา 2) ระบบและทฤษฎีการวางแผน

3) การวิเคราะห์และการกำหนดนโยบายการศึกษา 4) การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนา
นโยบายการศึกษา และ 6) การประเมินนโยบายการศึกษา

4) สมรรถนะ: นโยบายและการวางแผนการศึกษาประกอบด้วย 1) สามารถวิเคราะห์
ข้อมูลเพื่อจัดทำนโยบายการศึกษา 2) สามารถกำหนดนโยบาย วางแผนการดำเนินงานและประเมินคุณภาพ
การจัดการศึกษา 3) สามารถจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งให้เกิดผลดี คุ่มค่าต่อการศึกษาสังคม
และสิ่งแวดล้อม 4) สามารถนำเอาแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปปฏิบัติ และ 5) สามารถติดตาม ประเมิน
และรายงานผลการดำเนินงาน

5) สาระความรู้: การบริหารด้านวิชาการ ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการการเรียนรู้ที่
ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) หลักการและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร 3) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 4) หลักและ
แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศ 5) กลยุทธ์การนิเทศการศึกษา 6) การวางแผนและประเมินผลการนิเทศการศึกษา
7) ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา 8) หลักการและเทคนิคการวัดและประเมินผลทางการศึกษา 9) สถิติและ
คอมพิวเตอร์เพื่อการวิจัย

6) สมรรถนะ: การบริหารด้านวิชาการประกอบด้วย 1) สามารถบริหารจัดการการเรียนรู้
2) สามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) สามารถนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา และ 4) สามารถ
ส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้

7) สาระความรู้: การบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุ และอาคารสถานที่ ประกอบด้วย
1) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานธุรการ การเงิน พัสดุ และอาคารสถานที่ 2) การจัดวางระบบควบคุมภายใน 3)
เทคนิคการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา

8) สมรรถนะ : การบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุ และอาคารสถานที่ประกอบด้วย 1)
สามารถจัดระบบงานสารบรรณได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) สามารถบริหารจัดการงบประมาณอย่างถูกต้อง
และเป็นระบบ 3) สามารถวางระบบการบริหารและจัดการทรัพยากรภายในสถานศึกษาได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ 4) สามารถพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

9) สาระความรู้: การบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย หลักการบริหารงานบุคคล

10) สมรรถนะ: การบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย 1) สามารถสรรหาบุคลากรที่มี
ประสิทธิภาพเข้ามาปฏิบัติงาน 2) สามารถจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 3) สามารถพัฒนา
ครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) สามารถเสริมสร้างขวัญและ
กำลังใจสำหรับครูและบุคลากรในสถานศึกษา และ 5) สามารถให้ คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาการทำงานให้
แก่ ครู และบุคลากรในสถานศึกษา

11) สาระความรู้: การบริหารกิจการนักเรียน ประกอบด้วย 1) คุณธรรม จริยธรรม ค่า
นิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) ระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน และ 3) การจัดกิจกรรมส่งเสริมและ
พัฒนาผู้เรียน

12) สมรรถนะ: การบริหารกิจการนักเรียน ประกอบด้วย 1) สามารถบริหารจัดการให้เกิด
กิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน 2) สามารถบริหารจัดการให้เกิดงานบริการผู้เรียน 3) สามารถส่งเสริมการจัด
กิจกรรมพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในด้านต่างๆ 4) สามารถส่งเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรมและความ
สามัคคีในหมู่คณะ

13) สาระความรู้: การประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการและ
กระบวนการในการประกันคุณภาพการศึกษา 2) องค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษา 3) มาตรฐาน

การศึกษา 4) การประกันคุณภาพภายในและภายนอก และ 5) บทบาทของผู้บริหารในการประกันคุณภาพการศึกษา

14) สมรรถนะ: การประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 1) สามารถจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา 2) สามารถประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และ 3) สามารถจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินภายนอก

15) สาระความรู้: การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย 1) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา 2) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ และ 3) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้

16) สมรรถนะ: การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย 1) สามารถใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม 2) สามารถประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาปรับปรุงการบริหารจัดการ และ 3) สามารถส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา

17) สาระความรู้: การบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน ประกอบด้วย 1) หลักการประชาสัมพันธ์ และ 2) กลยุทธ์การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

18) สมรรถนะ: การบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน ประกอบด้วย 1) สามารถบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารไปสู่ผู้เรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษา 2) สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมของสถานศึกษาไปสู่ชุมชน 3) สามารถใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการประชาสัมพันธ์ 4) สามารถสร้างกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน โดยมีเป้าหมายในการเข้าไปช่วยเหลือชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และ 5) สามารถระดมทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา

19) สาระความรู้: คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร 2) จรรยาบรรณของวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา 3) การพัฒนาจริยธรรมผู้บริหารให้ปฏิบัติตนในกรอบคุณธรรม และ 4) การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

20) สมรรถนะ: คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) เป็นผู้นำเชิงคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดี 2) ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา 3) ส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้ร่วมงานมีคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสม

3.2.5.2 สาระความรู้และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาตามมาตรฐานความรู้

1) สาระความรู้: หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย (เหมือนกันกับ สาระความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา)

2) สมรรถนะ: หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย (เหมือนกันกับ สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา)

3) สาระความรู้: นโยบายและการวางแผนการศึกษา ประกอบด้วย (เหมือนกันกับ สาระความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา)

4) สมรรถนะ: นโยบายและการวางแผนการศึกษา ประกอบด้วย (เหมือนกันกับ สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา)

5) **สาระความรู้:** การบริหารจัดการการศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักและระบบการจัดการศึกษา 2) เทคนิคการบริหารจัดการการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และ 3) บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

6) **สมรรถนะ:** การบริหารจัดการการศึกษา คือ สามารถบริหารจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพ

7) **สาระความรู้:** การบริหารทรัพยากร ประกอบด้วย 1) การแสวงหาและใช้ทรัพยากรทางการศึกษา 2) การบริหารทรัพยากรบุคคล 3) การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมและพลังงาน และ 4) การบริหารงบประมาณ การเงินและบัญชี

8) **สมรรถนะ:** การบริหารทรัพยากร ประกอบด้วย 1) สามารถวางระบบการจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 2) สามารถบริหารจัดการงบประมาณ การเงิน และบัญชีได้อย่างถูกต้อง โปร่งใส และตรวจสอบได้

9) **สาระความรู้:** การประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการและกระบวนการในการประกันคุณภาพการศึกษา 2) องค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษา 3) มาตรฐานการศึกษา 4) การประกันคุณภาพภายในและภายนอก 5) บทบาทของผู้บริหารในการประกันคุณภาพการศึกษา

10) **สมรรถนะ:** การประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 1) สามารถจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาหรือหน่วยงาน 2) สามารถประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาหรือหน่วยงาน และ 3) สามารถจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของหน่วยงานเพื่อรองรับการประเมินภายนอก

11) **สาระความรู้:** การนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักและแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา 2) เทคนิคการนิเทศการศึกษา 3) ความสัมพันธ์ของการนิเทศศึกษากับการบริหารการศึกษา

12) **สมรรถนะ:** การนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย 1) สามารถนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และ 2) สามารถพัฒนาระบบการนิเทศการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

13) **สาระความรู้:** การพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 1) หลักการพัฒนาหลักสูตร 2) การบริหารและการพัฒนาหลักสูตร และ 3) ปัญหาและแนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตร

14) **สมรรถนะ:** การพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย สามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาหลักสูตร และกำกับติดตามการจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่น

15) **สาระความรู้:** การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย (เหมือนกันกับสาระความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา)

16) **สมรรถนะ:** การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย (เหมือนกันกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา)

17) **สาระความรู้:** การวิจัยทางการศึกษา ประกอบด้วย 1) ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา 2) สถิติและคอมพิวเตอร์เพื่อการวิจัยทางการศึกษา และ 3) หลักการและเทคนิคการวัดและประเมินผลทางการศึกษา

18) **สมรรถนะ:** การวิจัยทางการศึกษา ประกอบด้วย สามารถนำกระบวนการทางวิจัย การวัดและประเมินผล ไปใช้ในการบริหารจัดการการศึกษาได้

19) สารระความรู้: คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย (เหมือนกันกับสารระความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา)

20) สมรรถนะ: คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย (เหมือนกันกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา)

4. สารระของโครงการหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการ การศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยสาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์ ได้จัดทำโครงการหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ขึ้นเมื่อปี 2549-2550 สาขาวิชาได้จัดทำร่างหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษาก่อนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิหลายคน หลายครั้ง ผ่านการพิจารณาของสภาวิชาการ และได้รับการอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2550 ให้ดำเนินการได้ ซึ่งสาขาวิชาได้ดำเนินการเปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 เป็นต้นมา ผู้วิจัยขอสรุปสาระสำคัญของหลักสูตรดังกล่าวโดยสังเขป ดังนี้

ชื่อหลักสูตรใช้ว่า “ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษาคณะครุศาสตร์ (Doctor of Education Program in Educational Management)” ชื่อปริญญาชื่อเต็มใช้ว่า “ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การบริหารจัดการการศึกษาคณะครุศาสตร์)” ชื่อย่อใช้ว่า “ ค.ด. (การบริหารจัดการการศึกษาคณะครุศาสตร์)” ชื่อภาษาอังกฤษชื่อเต็มใช้ว่า “ Doctor of Education (Educational Management)” ชื่อย่อใช้ว่า “Ed. D. (Educational Management)” หน่วยงานรับผิดชอบคือสาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ปรัชญาของหลักสูตร “น้อมนำเอาหลักปรัชญาพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาพัฒนา ดุษฎีบัณฑิต ให้มีสมรรถนะขั้นสูงในการบริหารจัดการการศึกษามีภาวะผู้นำในการปฏิรูปการศึกษา ให้เกิด ประโยชน์ ต่อการพัฒนาท้องถิ่น และประเทศชาติ” โดยมีวัตถุประสงค์ของหลักสูตรว่า เพื่อผลิตดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษาคณะครุศาสตร์ที่มีคุณลักษณะดังนี้ คือ 1)เป็นนักบริหารจัดการการศึกษานักวิชาการ บริหารจัดการการศึกษาคณะครุศาสตร์ที่มีความคิด ความรู้ ความสามารถ ในการนำหลักปรัชญาพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการ บริหารจัดการการศึกษาคณะครุศาสตร์ 2)เป็นนักบริหารจัดการการศึกษานักวิชาการบริหารจัดการการศึกษาคณะครุศาสตร์ที่มี คุณธรรมนำความรู้ เป็นคนดีสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข และ 3)เป็นนักบริหารจัดการ การศึกษานักวิชาการบริหารจัดการการศึกษาคณะครุศาสตร์ที่ใช้การวิจัยเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กำหนดการเปิดสอน ตั้งแต่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 เป็นต้นมา คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา ประกอบด้วย 1)สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์จากสถาบันการศึกษาที่สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)รับรอง 2)สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทสาขาใดสาขาหนึ่งที่สัมพันธ์ กับสาขาบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์จากสถาบันการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) รับรอง 3)มี ประสบการณ์ในการบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์ไม่น้อยกว่า 3 ปี และ 4)มีคุณสมบัติอื่นที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตร หรือบัณฑิตวิทยาลัย หรือตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ว่าด้วยการศึกษาระดับ บัณฑิตศึกษา กำหนด

ระบบการศึกษา ใช้ระบบทวิภาคโดย 1 ปีการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ภาคการศึกษาปกติ หนึ่งภาค การศึกษาคณะครุศาสตร์มีระยะเวลาการศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์ และหากเปิดการศึกษาคณะครุศาสตร์ในกำหนด

ระยะเวลาและจำนวนหน่วยกิต โดยมีสัดส่วนเทียบเคียงกันได้กับการศึกษาในภาคการศึกษาปกติ ระยะเวลา การศึกษาตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 2 ภาคการศึกษาปกติ และไม่เกิน 12 ภาคการศึกษาปกติ การลงทะเบียนเรียนให้เป็นไปตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ว่าด้วยการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ภาคการศึกษาปกติลงทะเบียนเรียนได้ไม่เกิน 15 หน่วยกิต โดยไม่นับหน่วยกิตวิทยานิพนธ์

การวัดผลและการสำเร็จการศึกษา ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เกณฑ์การสำเร็จการศึกษามีดังนี้ 1)เรียนรายวิชา ครบตามหลักสูตร 2)สอบได้จำนวนหน่วยกิตครบตามหลักสูตรกำหนด 3)ได้ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.00 จากระบบ 4 ระดับคะแนน 4)สอบผ่านภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศ และคอมพิวเตอร์ตามเกณฑ์ ที่มหาวิทยาลัยกำหนด 5)สอบผ่านการวัดคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยกำหนด 6)สอบวิทยานิพนธ์ผ่าน ตามมาตรฐานของมหาวิทยาลัย และ 7)ผลงานวิทยานิพนธ์ได้รับการตีพิมพ์ หรือดำเนินการให้ผลงาน หรือ ส่วนหนึ่งของผลงานได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสาร หรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการที่มีกรรมกรภายนอก กลั่นกรอง (Peer Reviews) ก่อนการตีพิมพ์ และเป็นที่ยอมรับในสาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา หรือ สาขาที่เกี่ยวข้อง

บุคลากรหลักที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรนี้ ประกอบด้วย 1)อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร 2)อาจารย์ ผู้สอนประจำมหาวิทยาลัย 3)อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามได้แต่งตั้ง บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษา และมีคุณสมบัติตามประกาศ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548 ประกาศ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2548 และ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา กฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการ ประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2546 ทุกประการ

แผนการรับนักศึกษา รับนักศึกษาเพื่อเข้าศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิตปีละไม่เกิน 20 ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 เป็นต้นมา ด้านสถานที่ทำการสอนและทำการศึกษาค้นคว้าวิจัย ได้แก่ อาคารคณะครุ ศาสตร์ อาคารเฉลิมพระเกียรติฯ อาคารศูนย์คอมพิวเตอร์และภาษา อาคารสำนักวิทยบริการ ห้องประชุม วิบูลย์-ยุพิน ซึ่งมีห้องพิเศษจำนวน 7 ห้อง นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ยังได้ทำความตกลง ร่วมมือกันกับสถานศึกษาในต่างประเทศ ดังนี้คือ 1)มหาวิทยาลัยอินเดียนา รัฐอินเดียนา ประเทศ สหรัฐอเมริกา 2)มหาวิทยาลัยครุศาสตร์แห่งมณฑลกลวงสี ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน 3)มหาวิทยาลัย เมืองวิน และเมืองดานังประเทศเวียดนาม 3)แหล่งศึกษาดูงานและฝึกประสบการณ์เป็นจำนวนมาก อาทิเช่น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ศูนย์ศึกษาตามโครงการ พระราชดำริทั้ง 4 ภูมิภาค สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ(ก.พ.ร.) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ(วช.) สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย (สกว.) คุรุสภา: สภาครู และบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนที่สามารถบริหารจัดการได้ ประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ ในท้องถิ่นและระดับประเทศ หน่วยงาน/บุคลากรดีเด่นทางด้านการศึกษา ศาสตร์ และวัฒนธรรมอื่น ๆ แหล่งวัฒนธรรมอินโดจีน แหล่งคติชนวิทยา เป็นต้น

ห้องสมุดและแหล่งค้นคว้า สำนักวิทยบริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเครือข่าย มี เอกสารตำรา วารสาร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรมีจำนวนพอเพียง มีฐานข้อมูล E-Databases ฐานข้อมูล E-Journals ฐานข้อมูล E-Theses และ Open Access Databases มีมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชนที่อยู่ข้างเคียงเป็นจำนวนมากที่เป็นแหล่งในการศึกษาค้นคว้า เช่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เป็นต้น งบประมาณในการบริหารจัดการศึกษา ตามหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา ในระหว่างปีการศึกษา 2550 - 2554 (ไม่รวมเงินเดือน) ปีละ 3,000,000 บาท โดยประมาณ

หลักสูตร มีจำนวนหน่วยกิต ตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 54 หน่วยกิต โครงสร้างหลักสูตร เป็นแบบ 2.1 ซึ่งเน้นการวิจัย โดยมีการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่มีคุณภาพสูง ก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพทางด้านบริหารจัดการการศึกษา มีหน่วยกิตวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต และศึกษารายวิชาอีกไม่น้อยกว่า 18 หน่วยกิต ประกอบด้วย 4 หมวดวิชา ดังนี้ 1)หมวดวิชาสัมพันธ์ 3 หน่วยกิต 2) หมวดวิชาเฉพาะด้านไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต ได้แก่ (1)วิชาบังคับไม่น้อยกว่า 9 หน่วยกิต และ (2)วิชาเลือกไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต 3)หมวดวิชาวิทยานิพนธ์ 36 หน่วยกิต 4)หมวดวิชาพื้นฐานเสริมทักษะไม่น้อยกว่าหน่วยกิต รวมไม่น้อยกว่า 54 หน่วยกิต

รายวิชาในแต่ละหมวด ได้แก่ 1)วิทยาการวิจัยและสถิติขั้นสูง 2)การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา 3)การพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหารจัดการการศึกษา 4)ภูมิภาคศึกษากับหลักปรัชญาพอเพียง (และให้เลือกรายวิชาต่อไปนี้ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต) 5)นโยบายและการวางแผน ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษา 6)สัมมนาการวิจัยการบริหารจัดการการศึกษา 7)การจัดการคุณภาพการศึกษา 8)การบริหารจัดการองค์การและทรัพยากรมนุษย์ 9)หมวดวิชาวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย วิทยานิพนธ์ขั้นที่ 1-4 10)หมวดวิชาพื้นฐานเสริมทักษะ(ไม่นับหน่วยกิต) แยกออกเป็น เสริมทักษะทางภาษาและคอมพิวเตอร์ ประกอบด้วย ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการการศึกษา 1-2 และ คอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการการศึกษา และ 11)วิชาเสริมทักษะทางการศึกษา และด้านการบริหารจัดการ การศึกษา จัดไว้สำหรับ นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาสาขาอื่นที่ไม่ใช่ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา โดยไม่นับหน่วยกิต ได้แก่ วิชาความรู้พื้นฐานทางการบริหารจัดการการศึกษา และวิชาความรู้พื้นฐานทางการศึกษา

ลักษณะของหลักสูตร มีลักษณะเฉพาะดังนี้คือ1)เป็นหลักสูตรสหวิทยาการ และบูรณาการ (Interdisciplinary and Integrated) 2) เน้นการเรียนการสอนโดยใช้ฐานองค์ความรู้การวิจัย (Research – Oriented และการศึกษาปัญหา (Problem – based Learning) 3) เน้นทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเฉพาะ การศึกษาปฏิบัติการในพื้นที่หน่วยงาน/สถานศึกษาของผู้เรียน (Field Study) เป็นสำคัญ 4) เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรจากหน่วยงานหรือสถานศึกษาอื่นที่เกี่ยวข้อง และ 5) มีความยืดหยุ่น โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน จัดแผนการเรียนที่สอดคล้องและ สอดคล้องความต้องการของผู้เรียน

การประกันคุณภาพของหลักสูตร หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการ การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พ.ศ. 2550 ได้กำหนดระบบประกันคุณภาพของหลักสูตรใน 4 ประเด็นหลักคือ

1. การบริหารหลักสูตร จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พ.ศ. 2550 ที่ได้ผ่านการวิพากษ์ร่างหลักสูตรจาก ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษาของประเทศไทย และผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการประจำคณะครุศาสตร์ คณะกรรมการสภาวิชาการ คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา มีสาระการเรียนรู้

ครอบคลุมมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วย มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 โดยบูรณาการเนื้อหาสาระความรู้ และสมรรถนะตามประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่องสาระความรู้และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพซึ่งประกาศ ณ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 และครอบคลุมเกณฑ์มาตรฐานว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา พ.ศ. 2548 ทั้งนี้ มีการวิจัยในกระบวนการจัดทำหลักสูตร โดยศึกษาความต้องการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา ความต้องการในองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการการศึกษาระดับสูงตามหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตด้วย วิธีการจัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เข้าศึกษาสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยมีคู่มือในการจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมคำอธิบายรายวิชา การวัดผล ประเมินผล แหล่งสืบค้นข้อมูล ซึ่งผู้สอนเป็นคณะร่วมกันวางแผนล่วงหน้าเพื่อเสนอให้คณะกรรมการบริหารหลักสูตรได้ตรวจสอบเพื่อให้มั่นใจว่าจะสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนานักศึกษาให้บรรลุเป้าหมายโดยรวม ได้อย่างมีคุณภาพ ส่วนการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชาเน้นการจัดการเรียนการสอนเป็นทีม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างลุ่มลึกหลากหลายมิติและหลายมุมมอง องค์ความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้อย่างมีคุณภาพ

2. ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอนและการวิจัย จัดคณาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร คณาจารย์ประจำหลักสูตร และคณาจารย์พิเศษ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บังคับบัญชา ผู้มีประสบการณ์ ด้านการบริหารจัดการการศึกษา และการบริหารสถานศึกษามาเป็นผู้สอน เพื่อบูรณาการองค์ความรู้ ประสบการณ์ สมรรถนะให้เกิดการพัฒนาในตัวนักศึกษาและสามารถประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติในหน่วยงานทางการศึกษาที่สังกัด เป็นบุคคลและองค์กรการเรียนรู้ที่มีความสามารถ ในการจัดการความรู้ได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงมากยิ่งขึ้น ตลอดจนมีการระดมทรัพยากรทั้งในมหาวิทยาลัย สถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด ชุมชน ท้องถิ่น สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยอย่างเต็มศักยภาพจากฐานความคิด ปรัชญาพอเพียง จัดให้มีคลินิกให้คำปรึกษาในการเรียนการสอน การบริหารจัดการการศึกษาและโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัย หรือ การจัดทำวิทยานิพนธ์ ให้ศึกษาตลอดระยะเวลาที่ศึกษาตามหลักสูตรนี้

3. การสนับสนุนและการให้คำแนะนำนักศึกษา มหาวิทยาลัยจะจัดสรรทรัพยากรทุ่มเทให้กับการเรียนการสอนการบริหารจัดการการศึกษาและการวิจัยโดยจัดงานวิจัย เอกสาร หนังสือ ตำรา ประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ อย่างพอเพียง จัดอาจารย์ผู้สอนเป็นทีม จัดกิจกรรมเสริมต่าง ๆ เช่น การประชุมสัมมนาทางวิชาการ การประชุมเสนอผลงานทางวิชาการ การศึกษาดูงานทั้งในประเทศ และต่างประเทศ การประชุมสัมมนาทางวิชาการแบบสัญจร เพื่อศึกษาระณีศึกษาต่าง ๆ จากศูนย์การศึกษาตามพระราชดำริ สถานศึกษาหน่วยงานที่ปฏิบัติงานจริง การอภิปราย การเชิญวิทยากรพิเศษมาปรากฏาพิเศษ การจัดนิทรรศการ ทางวิชาการ และการนำเสนอผลงานของนักศึกษาและคณาจารย์ การใช้แหล่งการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยประกอบด้วย สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ และแหล่งเรียนรู้หรือองค์กรแห่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในท้องถิ่น ภูมิภาคในประเทศ ประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก ในด้านการจัดบริการให้นักศึกษามหาวิทยาลัยโดยคณะครุศาสตร์ได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรขึ้นเฉพาะ มีคลินิกให้คำปรึกษาทางวิชาการให้นักศึกษาประจำที่สาขาวิชา และมีการจัดบุคลากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ประจำไว้ที่คณะครุศาสตร์ และสาขาวิชาเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการบริการ

ตามกระบวนการเรียนการสอน หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษาลดลด ระยะเวลาที่นักศึกษาศึกษาในมหาวิทยาลัยตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนี้

4. ความต้องการของตลาดแรงงานและสังคม จากการวิจัยความต้องการในการเข้าศึกษาตาม หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษ ปรากฏว่ามีความต้องการสูงมากทั้ง หน่วยงานต้นสังกัด ผู้บริหารและครูสอน เมื่อได้เปิดทำการสอนจะมีการติดตามตรวจสอบผลการจัดการศึกษา เป็นระยะๆ ทุกภาคการศึกษาจนกระทั่งนักศึกษาสำเร็จการศึกษา เพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน โดยอาศัย ข้อมูลความพึงพอใจ ความสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาและความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต เพื่อ พัฒนาดุษฎีบัณฑิตให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถขั้นสูง เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการปฏิรูปการศึกษา ตลอดจนพัฒนาตนเองให้ได้เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหาร ที่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพและเพื่อเป็น การยกระดับวิชาชีพทางการบริหารการศึกษาให้มีมาตรฐานสมกับเป็นวิชาชีพชั้นสูง ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (มาตรา 53 วรรคสอง) ตาม พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 (มาตรา 49) ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วย มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 (ข้อ 6,7 และหมวด 3 จรรยาบรรณของวิชาชีพ) และตามประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง สาระความรู้และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหาร สถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อให้เป็นผู้บริหาร จัดการการศึกษามีอาชีพอย่างแท้จริง

การพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้การดำเนินงานหลักสูตรนี้บรรลุเป้าหมายตามหลักปรัชญาพอเพียง และ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร รวมทั้งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ เทคโนโลยี คณะกรรมการบริหารหลักสูตร จะดำเนินการพัฒนาหลักสูตรในวงรอบ 5 ปี โดยดำเนินการวิจัย ประเมินผลการใช้หลักสูตร และการติดตามผลจากนักศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาในทุกวงรอบ 5 ปี อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาหลักสูตรนี้ ให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพสูง เหมาะสมกับสถานการณ์บริบทและทันสมัยอยู่เสมอ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง ศึกษาความต้องการในการศึกษาต่อระดับ ปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ครั้งนี้ หลายเรื่อง จึงขอสรุปสาระสำคัญดังนี้

ชื่องานวิจัย/ผู้วิจัย	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการวิจัยโดยย่อ	ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยย่อ
<p>- บัณฑิตที่มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการในการศึกษาต่อของข้าราชการทหารชั้นประทวน กองเรือฟรีเกตที่ 1 กองเรือยุทธการ กองทัพเรือ</p> <p>- เรือโทอลงกรณ์ รอสณา (2548)</p>	<p>- เพื่อศึกษาความต้องการการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีของนายทหารประทวน รวมทั้งบัณฑิตต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาต่อ-</p> <p>- เพื่อเป็นแนวทางการสนับสนุนให้นายทหารชั้นประทวนสังกัดกองเรือฟรีเกตที่ 1 กองเรือ ได้มีโอกาสในการศึกษาต่อระดับปริญญาตรี</p>	<p>- เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการใช้แบบสอบถาม เพื่อสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการศึกษาในระดับปริญญาตรี ใช้สถิติโคสแควร์ในการทดสอบความสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 278 นาย กระจายตามหน่วยขึ้นตรงของ กองเรือฟรีเกตที่ 1</p>	<p>- ข้าราชการทหารชั้นประทวน มีความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีเป็นจำนวนมากคิดเป็นร้อยละ 84.53 และพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจศึกษาต่อของข้าราชการทหารชั้นประทวน ในด้านของปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุ อายุราชการ ระดับการศึกษาในปัจจุบัน ระดับรายได้ และมีปัจจัยส่วนบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจ ตำแหน่งงาน และหน่วยงานที่ปฏิบัติราชการอยู่</p>
<p>- ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร</p> <p>- ไขยา ภาวะบุตร (2549)</p>	<p>- เพื่อศึกษาลักษณะภาพปัจจุบัน ปัญหา และความคาดหวังของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร และศึกษาจุดหมายและแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร และภายนอกประเทศที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อพัฒนาเป็นร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย</p> <p>- เพื่อศึกษาความเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่เหมาะสมและเป็นไปได้</p>	<p>กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลศึกษาวิเคราะห์ คือ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย คณะกรรมการโครงการจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัย คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษาโดยการศึกษาวิเคราะห์ใน 7 ด้าน คือ การบริหาร หลักสูตร คณาจารย์ นักศึกษา การเรียนการสอน วิทยานิพนธ์ และห้องสมุด แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบาย จากนั้นมีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อปรับปรุงให้เป็นข้อเสนอที่มีความสมบูรณ์</p>	<p>ความปรับปรุงหลักสูตรให้สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคมได้ ควรพัฒนาศักยภาพอาจารย์ให้มีคุณวุฒิ ตำแหน่งทางวิชาการ เติบโต บุคลากรให้สอดคล้องกับแผนการเปิดสอนในอนาคตร 5-10 ปี ให้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ควรเตรียมความพร้อม และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนและสร้างความเข้าใจกับผู้ที่จะเข้าศึกษา ควรปรับปรุงสถานที่ วิธีการสอน และทีมอาจารย์ผู้สอนให้มีคุณภาพมากขึ้น วิทยานิพนธ์ควรปรับปรุงการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์ของอาจารย์ โดยปรับจำนวนอาจารย์ที่ปรึกษา จัดประสบการณ์ในการทำวิทยานิพนธ์แก่นักศึกษา และส่งเสริมให้บุคลากรภายนอกเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากวิทยานิพนธ์ทั้งในและต่างประเทศ</p>

ชื่องานวิจัย/ผู้วิจัย	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการวิจัยโดยย่อ	ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยย่อ
<p>- การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่</p> <p>- แสพนธ์ สายตุลลักษณ์ (2545)</p>	<p>- เพื่อศึกษาความต้องการการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาศึกษาศาสตร์ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในเขตภาคเหนือ</p> <p>- เพื่อศึกษาแนวโน้มนโยบายการระดับบัณฑิตศึกษาสาขาศึกษาศาสตร์ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่</p>	<p>- กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงาน และผู้ทรงคุณวุฒิในเขตภาคเหนือ</p> <p>บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา รวมทั้งสิ้น 947 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเชิญเข้าร่วมสัมมนา จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ</p> <p>- การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นที่ได้จากการประชุม</p>	<p>- ประเมินผลของหนึ่งของผู้จบปริญญาตรียังไม่พร้อมที่จะศึกษาต่อ เพราะมีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการเรียน และความพร้อมของครอบครัว และร้อยละ 10 ต้องการศึกษาระดับปริญญาโท ในสาขาที่เน้นการบริหารการศึกษา สำหรับการศึกษาในระดับปริญญาเอกนั้น หลักสูตรที่ต้องการ ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นถึงกระบวนการพัฒนา การจัดการ หลักสูตร การเปิดโอกาสให้ทุกคนสมัครเรียนได้ โดยไม่จำกัดอายุผู้สมัคร ค่าใช้จ่ายในการศึกษาตลอดหลักสูตร ควบคุมเป็น 300,000 บาท ต่อระดับปริญญาเอก</p>
<p>- ความต้องการศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รุ่นปีการศึกษา 2532</p> <p>ผู้วิจัย</p> <p>- รัฐวิทย์ จิวสวัสดิ์ (2534)</p>	<p>- เพื่อศึกษาความต้องการการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของ บัณฑิต มสธ. รุ่นปีการศึกษา 2532</p>	<p>กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นบัณฑิตที่เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ประจำปีการศึกษา 2532 จำนวน 9,167 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่ และร้อยละ</p>	<p>- เหตุผลของความต้องการศึกษาที่สมัครศึกษาคือ ต้องการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ต้อง การความก้าวหน้าในหน้าที่ การงานและต้องการนำความรู้ไปพัฒนาการทำงาน ตามลำดับ สำหรับบัณฑิตที่ไม่ต้องการสมัครศึกษา ต่อให้เหตุผลตามที่มีปัญหามากที่สุด คือ มีปัญหาครอบครัวต้องรับผิดชอบดูแล มีปัญหาการทำงาน มีปัญหาทางการเงิน มีปัญหาการเรียน มีปัญหาสุขภาพ และมีปัญหาเรื่องที่พักอาศัยขณะเรียน</p>

ชื่องานวิจัย/ผู้วิจัย	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการวิจัยโดยย่อ	ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยย่อ
<p>- การพัฒนาแบบการเพิ่มคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับสาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ระดับปริญญาโท สาขาวิชามหาบัณฑิต ใน มหาวิทยาลัยของรัฐ</p> <p>ผู้วิจัย ประทุมศรี (2547)</p>	<p>- เพื่อพัฒนาแบบการเพิ่มคุณภาพการจัดการศึกษาสาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ระดับมหาบัณฑิตในมหาวิทยาลัยของรัฐ</p>	<p>- พัฒนาคำว่าบัณฑิตคุณภาพการจัดการศึกษา สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ระดับมหาบัณฑิต เปรียบเทียบคุณภาพการจัดการศึกษาของสาขาวิชา โดยการศึกษาเชิงประจักษ์ตามดัชนีคุณภาพ พัฒนารูปแบบการเพิ่มคุณภาพ และนำเสนอแนวทางและนโยบายการเพิ่มคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามผู้เกี่ยวข้อง และทดสอบรูปแบบ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ</p>	<p>- สมรรถนะมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้านคือ การปฏิบัติงานสูง การบริหารจัดการ การวิจัย การสอนและเป็นที่ปรึกษาวิชาการ องค์ประกอบคุณภาพการจัดการศึกษา สาขาวิชา มี 6 ด้านคือ อาจารย์ หลักสูตร นิสิต นักศึกษา กระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผล ทรัพยากรสนับสนุน และการบริหาร</p>
<p>- สภาพและปัญหาการจัดการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา</p> <p>ผู้วิจัย เสริมศักดิ์ วิสาธการณ และคณะ (2548)</p>	<p>- เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา</p> <p>- เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการศึกษา สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา</p>	<p>- ประชากรได้แก่ มหาวิทยาลัยเปิด-ปิดของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏ เริ่มด้วยศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์เอกสาร ใช้แบบสอบถาม ใช้การสัมภาษณ์ การจัดสนทนากลุ่ม และกรณีศึกษา ประมวลและสังเคราะห์เอกสาร ข้อมูลเพื่อสร้างองค์ความรู้ และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จัดทำร่างรายงาน นำเสนอที่ประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไข รายงานสภาพปัญหาการจัดการศึกษา และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้สมบูรณ์</p>	<p>- มหาวิทยาลัยบางแห่งขาดอาจารย์ประจำที่มีวุฒิ ปริญญาโท หรือปริญญาเอกทางการศึกษา และขาดการวางแผนเพื่อให้อาจารย์ทดแทน บางมหาวิทยาลัยมีบัณฑิตศึกษามากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนมีค่อนข้างน้อย มีผลกระทบต่อดูแลคุณภาพของวิทยานิพนธ์ การเรียนการสอนเน้นทฤษฎีและวิธีการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติโดยไม่ได้ปฏิบัติจริง นักศึกษาคาดพิงใช้เวลาเรียนเฉพาะเสาร์-อาทิตย์ไม่มีเวลาพอที่ค้นคว้าห้องสมุด ระดับปริญญาเอกอาจารย์ผู้สอนไม่สามารถชี้ให้เห็นความแตกต่างจากการเรียนในระดับปริญญาโท การศึกษาค้นคว้ายังขาดการประยุกต์ แนวคิดจากฐานข้อมูลงานวิจัยต่างประเทศ ยังไม่มีการนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน มีการลอกวิทยานิพนธ์ทั้งลอกบางส่วนและทั้งฉบับ</p>